

Justitieutskottets betänkande 2020/21:JuU41

Åtgärder för att förbättra polisens effektivitet

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om åtgärder för att förbättra polisens effektivitet och gör åtta tillkännagivanden till regeringen. Tillkännagivandena rör i korthet följande frågor (eventuella reservationer anges):

- Ökade möjligheter att använda hemliga tvångsmedel preventivt (S, C, V, MP)
- Renodling av polisens verksamhet (S, V, MP)
- Översyn av Försvarsmakten förmåga att bistå Polismyndigheten med signalspaning (S, V, MP)
- Genomlysning av och ökad kapacitet inom rättsväsendets myndigheter m.fl. (S, V, MP)
- Förbättrade anställningsvillkor för poliser (S, V, MP)
- Förstärkt skydd för polisens personuppgifter
- Utveckling av polisens tekniska inhämtningsförmåga
- Ökad samverkan i syfte att förhindra bedrägerier mot välfärdssystemen.

I betänkandet finns totalt fem reservationer (S, C, V, MP).

Behandlade förslag

Utskottet lägger på eget initiativ fram fyra förslag till tillkännagivanden.

Cirka 20 motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2020/21.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Utskottets överväganden	6
Användning av hemliga tvångsmedel i preventivt syfte	6
Renodling av polisens verksamhet	11
Försvarets radioanstalts förmåga att bistå Polismyndigheten	16
Genomlysning av kapaciteten inom rättsväsendets myndigheter m.fl.	18
Polisers anställningsvillkor	25
Skyddet av polisens personuppgifter	29
Polisens tekniska inhämtningsförmåga	33
Samverkan i syfte att förhindra bedrägerier mot välfärdssystemen	35
Reservationer	43
1. Användning av hemliga tvångsmedel i preventivt syfte , punkt 1 (S, C, V, MP)	43
2. Renodling av polisens verksamhet, punkt 2 (S, V, MP)	43
3. Försvarets radioanstalts förmåga att bistå Polismyndigheten, punkt 3 (S, V, MP)	44
4. Genomlysning av kapaciteten inom rättsväsendets myndigheter m.fl., punkt 4 (S, V, MP)	45
5. Polisens anställningsvillkor, punkt 5 (S, V, MP)	45
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	47
Motioner från allmänna motionstiden 2020/21	47

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Användning av hemliga tvångsmedel i preventivt syfte

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om ökade möjligheter att använda hemliga tvångsmedel i preventivt syfte och tillkännager detta för regeringen.

Reservation 1 (S, C, V, MP)

2. Renodling av polisens verksamhet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om renodling av polisens verksamhet och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:639 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkandena 9 och 41,
2020/21:2064 av Mathias Tegnér och Serkan Köse (båda S) yrkande 3,
2020/21:2953 av Sofia Nilsson m.fl. (C) yrkande 61,
2020/21:2957 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 12,
2020/21:3272 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 6 och
2020/21:3365 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 24.

Reservation 2 (S, V, MP)

3. Försvarets radioanstalts förmåga att bistå Polismyndigheten

Riksdagen ställer sig bakom det utskottet anför om en översyn av Försvarets radioanstalts förmåga att bistå polisen och tillkännager detta för regeringen.

Reservation 3 (S, V, MP)

4. Genomlysning av kapaciteten inom rättsväsendets myndigheter m.fl.

Riksdagen ställer sig bakom det utskottet anför om en genomlysning av kapaciteten inom rättsväsendets myndigheter och hos de myndigheter som samverkar med polisen inom ramen för det brottsförebyggande och den brottsutredande verksamheten, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Reservation 4 (S, V, MP)

5. Polisens anställningsvillkor

Riksdagen ställer sig bakom det utskottet anför om åtgärder för att förbättra polisernas anställningsvillkor och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna

2020/21:3300 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 3,
2020/21:3306 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 3 och
2020/21:3365 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 21.

Reservation 5 (S, V, MP)

6. Skyddet av polisens personuppgifter

Riksdagen ställer sig bakom det utskottet anför om åtgärder för att förstärka skyddet för polisens personuppgifter och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:639 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 34,

2020/21:3300 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 13 och

2020/21:3365 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 29.

7. Polisens tekniska inhämtningsförmåga

Riksdagen ställer sig bakom det utskottet anför om att utveckla polisens tekniska inhämtningsförmåga och tillkännager detta för regeringen.

8. Samverkan i syfte att förhindra bedrägerier mot välfärdssystemen

Riksdagen ställer sig bakom det utskottet anför om ökad samverkan i syfte att förhindra bedrägerier mot välfärdssystemen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna

2020/21:2957 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkandena 15 och 16,

2020/21:3302 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkandena 7 och 41,

2020/21:3307 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 38 och

2020/21:3365 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 7.

Stockholm den 10 juni 2021

På justitieutskottets vägnar

Fredrik Lundh Sammeli

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Fredrik Lundh Sammeli (S), Johan Forssell (M), Petter Löberg (S), Louise Meijer (M), Adam Marttinen (SD), Maria Strömkvist (S), Linda Westerlund Snecker (V), Ellen Juntti (M), Katja Nyberg (SD), Joakim Sandell (S), Carina Ödebrink (S), Johan Pehrson (L), Bo Broman (SD), Ingemar Kihlström (KD), Helena Vilhelmsson (C), Mats Berglund (MP) och Gudrun Brunegård (KD).

Redogörelse för ärendet

Vid ett utskottssammanträde den 25 februari 2021 informerade rikspolischefen Anders Thornberg utskottet om de utmaningar som Polismyndigheten och i förlängningen hela rättssystemet står inför när det gäller att bekämpa grov organiserad brottslighet.

Inom utskottet har det därefter väckts en fråga om att utskottet, med stöd av sin initiativrätt enligt 9 kap. 16 § riksdagsordningen (RO), ska ta initiativ till ett antal tillkännagivanden till regeringen om åtgärder för att förbättra polisens effektivitet.

I betänkandet behandlar utskottet även 19 motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2020/21. Motionsyrkandena anknyter till frågor som rikspolischefen tog upp vid sitt besök i utskottet. Förslagen i motionerna finns i bilagan.

Utskottets överväganden

Användning av hemliga tvångsmedel i preventivt syfte

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om ökade möjligheter att använda hemliga tvångsmedel i preventivt syfte och tillkännager detta för regeringen.

Jämför reservation 1 (S, C, V, MP).

Bakgrund

Regleringen av hemliga tvångsmedel

Bestämmelser om hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning och hemlig rumsavlyssning som tvångsmedel vid utredning av brott finns i 27 kap. rättegångsbalken. Bestämmelser om hemlig dataavläsning finns i lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning. Särskilda bestämmelser om användning av hemliga tvångsmedel i preventivt syfte finns i lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott, den s.k. preventivlagen, och i lagen (1991:572) om särskild utlänningskontroll. Möjlighet att meddela tillstånd till att använda hemliga tvångsmedel finns också i lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål. Sedan den 1 december 2017 gäller lagen (2017:1000) om en europeisk utredningsorder för EU:s medlemsstater, med undantag för Danmark och Irland. Reglerna om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i underrättelseverksamhet finns i inhämtningslagen.

I 2 kap. regeringsformen finns föreskrifter om grundläggande fri- och rättigheter. Föreskrifterna innebär bl.a. att var och en gentemot det allmänna är skyddad mot kroppsvisitation, husrannsakan och liknande intrång, mot undersökning av brev eller annan förtrolig försändelse och mot hemlig avlyssning eller upptagning av telefonsamtal eller annat förtroligt meddelande (6 § första stycket). Var och en är också skyddad gentemot det allmänna mot betydande intrång i den personliga integriteten, om det sker utan samtycke och innebär övervakning eller kartläggning av den enskildes personliga förhållanden (6 § andra stycket). Dessa grundläggande fri- och rättigheter får begränsas bara genom lag och endast för att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle. Begränsningarna får aldrig gå utöver vad som är nödvändigt eller utgöra ett hot mot den fria åsiktsbildningen (20 och 21 §§).

Enligt artikel 8.1 i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen) har var och en rätt till respekt för sitt privat- och familjeliv, sitt hem och sin korrespondens. Rätten till skydd för privat- och familjeliv omfattar bl.a. skydd mot övervakning i olika former. Motsvarande skydd följer av EU:s rättighetsstadga inom EU-rättens tillämpningsområde (artikel 7 och 52.3 i stadgan).

Tvångsmedel som innefattar ingrepp i den privata sfär som artikel 8 i Europakonventionen är avsedd att skydda, kan enligt konventionen endast godtas om de har stöd i lag och omfattas av de undantag som anges i artikel 8.2. Genom lagen (1994:1219) om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna är Europakonventionen direkt tillämplig i Sverige. I 2 kap. 19 § regeringsformen föreskrivs att lag eller annan föreskrift inte får meddelas i strid med Sveriges åtaganden på grund av Europakonventionen.

Bestämmelserna om hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning, hemlig rumsavlyssning, hemlig dataavläsning, preventiva tvångsmedel och inhämtning av uppgifter i underrättelseverksamhet utgör för brottsbekämpningen nödvändiga undantag från det skydd mot intrång i enskildas privat- och familjeliv som annars gäller enligt såväl grundlag, Europakonventionen som EU:s rättighetsstadga.

För all användning av tvångsmedel gäller tre allmänna principer. Dessa principer, som knyter an till innehållet i 2 kap. 21 § regeringsformen, är ändamålsprincipen, behovsprincipen och proportionalitetsprincipen. Ändamålsprincipen innebär att en myndighets befogenhet att använda ett tvångsmedel ska vara bundet till det ändamål för vilket tvångsmedlet har beslutats. Behovsprincipen innebär att en myndighet får använda ett tvångsmedel bara när det finns ett påtagligt behov av det och en mindre ingripande åtgärd inte är tillräcklig. Proportionalitetsprincipen, som är lagfäst i bl.a. 27 kap. 1 § tredje stycket rättegångsbalken, innebär att ett tvångsmedel får tillgripas endast om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den misstänkte eller något annat motstående intresse.

Preventivlagen

Som anförts ovan finns det särskilda bestämmelser om användning av hemliga tvångsmedel i preventivt syfte i lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott, den s.k. preventivlagen. Preventivlagen ger myndigheterna en möjlighet att använda hemliga tvångsmedel för att förhindra brott, s.k. preventiva tvångsmedel. Tillstånd till hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation eller hemlig kameraövervakning får meddelas om det med hänsyn till omständigheterna finns en påtaglig risk för att en person kommer

att utöva brottslig verksamhet som innefattar bl.a. sabotage, spioneri och terroristbrott (1 § första stycket). Tillstånd får också meddelas om det finns en påtaglig risk för att det inom en organisation eller grupp kommer att utövas sådan brottslig verksamhet och det kan befaras att en person som tillhör eller verkar för organisationen eller gruppen medvetet kommer att främja denna verksamhet (1 § andra stycket). Tillstånd till hemlig dataavläsning får meddelas under samma förutsättningar, förutom när det gäller rumsavlyssningsuppgifter (7 § fjärde stycket lagen om hemlig dataavläsning).

Hemlig avlyssning och övervakning av elektronisk kommunikation får enligt 2 § preventivlagen enbart avse

- ett telefonnummer eller annan adress eller en viss elektronisk kommunikationsutrustning som under den tid tillståndet avser innehas eller har innehaft av den för tvångsmedlet aktuella personen, eller som annars kan antas ha använts eller komma att användas av honom eller henne, eller
- ett telefonnummer eller annan adress eller en viss elektronisk kommunikationsutrustning som det finns synnerlig anledning att anta att personen under den tid tillståndet avser har kontaktat eller kommer att kontakta.

Hemlig kameraövervakning får endast avse en plats där den person som är aktuell för tvångsmedlet kan antas komma att uppehålla sig, eller en plats där den brottsliga verksamheten som avses i 1 § kan antas komma att utövas eller en nära omgivning till denna plats (3 §).

Tvångsmedlet får användas endast om det är av synnerlig vikt för att förhindra sådan brottslig verksamhet som lagen omfattar. Dessutom måste skälen för åtgärden uppväga det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för personen som tvångsmedlet avser eller för något annat motstående intresse (5 §).

Tillstånd till hemlig dataavläsning får i dessa fall endast avse ett avläsningsbart informationssystem som används, eller som det finns särskild anledning att anta har använts eller kommer att användas, av en person som uppfyller de förutsättningar som anges i 7 § lagen om hemlig dataavläsning. Hemlig dataavläsning som gäller kommunikationsavlyssningsuppgifter, kommunikationsövervakningsuppgifter eller platsuppgifter får även avse ett avläsningsbart informationssystem som det finns synnerlig anledning att anta att en person som anges i 7 § under den tid som tillståndet avser har kontaktat eller kommer att kontakta.

Pågående arbete

Regeringen beslutade den 14 oktober 2020 att ge en särskild utredare i uppdrag att se över delar av regleringen om hemliga tvångsmedel (dir. 2020:104). Syftet är att ta ställning till hur hemliga tvångsmedel ska kunna användas i större utsträckning för att bekämpa allvarlig brottslighet. Utredaren ska enligt

direktiven noga väga behovet av en effektiv brottsbekämpning mot den enskildes rätt till skydd för sin personliga integritet. En sådan avvägning ska göras för varje förslag för sig och även när det gäller förslagen sammantaget. Förslagen ska även uppfylla högt ställda krav på rättssäkerhet. Uppdraget ska redovisas senast den 14 april 2022.

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet har flera gånger tidigare behandlat motioner om utökad användning av hemliga tvångsmedel. I april 2020 föreslog utskottet ett tillkännagivande till regeringen om en översyn av reglerna om hemliga tvångsmedel (bet. 2019/20:JuU27 s. 24 f.). Ledamöterna från Socialdemokraterna, Centerpartiet, Vänsterpartiet och Miljöpartiet de gröna reserverade sig mot förslaget. Reservanterna menade, bl.a. mot bakgrund av det arbete som pågår på tvångsmedelsområdet, att det inte fanns skäl att ta något initiativ till en sådan översyn (s. 79). Riksdagen biföll reservationen (prot. 2019/20:120).

I samma betänkande föreslog utskottet även ett tillkännagivande till regeringen om utökade möjligheter att använda s.k. preventiva tvångsmedel (s. 24 f.). Ledamöterna från Socialdemokraterna, Centerpartiet, Vänsterpartiet och Miljöpartiet de gröna reserverade sig mot förslaget. Reservanterna anförde bl.a. följande (s. 82):

Vi anser att bestämmelserna i lagen om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott är väl avvägda i relation till vad regeringsformen och Europakonventionen medger. Något sådant tillkännagivande som motionärerna efterfrågar bör därutöver inte göras då det vid ett genomförande skulle rubba det komplexa samband som finns mellan olika hemliga tvångsmedel. Den föreslagna ordningen skulle föranleda en inkonsekvent lagstiftning på området.

Riksdagen biföll reservationen (prot. 2019/20:120).

Utskottet behandlade också alldeles nyligen (den 22 april 2021) ett motionsyrkande om att preventiva tvångsmedel bör kunna användas mot personer som deltar i organiserad kriminalitet (bet. 2020/21:JuU25 s. 25 f.). Utskottet noterade att förslaget har koppling till frågor som omfattas av direktiven till den utredning som nämns ovan och att utredaren ska bedöma behovet av följdändringar i bl.a. inhämtningslagen och preventivlagen. Mot bakgrund av det arbete som pågår var utskottet inte berett att ta något initiativ med anledning av motionsyrkandet (s. 42). Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2020/21:289).

Det kan nämnas att utskottet i samma betänkande föreslog ett tillkännagivande till regeringen om att möjligheterna att använda s.k. preventiva tvångsmedel för att exempelvis förebygga terrorbrott bör utökas. Enligt utskottet bör det vara tillräckligt att det finns en risk för sådan brottslig verksamhet som anges i preventivlagen för att lagen ska kunna tillämpas. Detta skulle öka möjligheterna att använda hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation och hemlig kameraövervakning för att stoppa t.ex. ett terroristattentat. Kravet på att åtgärden ska vara av synnerlig vikt för att förhindra

brottsligheten bör dessutom ändras så att det räcker att en åtgärd är av vikt för att förhindra brott, t.ex. ett terrorattentat. Slutligen bör en möjlighet att också besluta om hemlig rumsavlyssning inkluderas i preventivlagen (s. 43).

Ledamöterna från Socialdemokraterna, Centerpartiet, Vänsterpartiet och Miljöpartiet de gröna reserverade sig mot förslaget. Reservanterna anförde följande (s. 108):

Vi anser att bestämmelserna i preventivlagen är väl avvägda i relation till vad regeringsformen och Europakonventionen medger. Något sådant tillkännagivande som motionärerna efterfrågar bör därutöver inte göras då det vid ett genomförande skulle rubba det komplexa samband som finns mellan olika hemliga tvångsmedel. Den föreslagna ordningen skulle föranleda en inkonsekvent lagstiftning på området.

Riksdagen biföll reservationen (prot. 2020/21:289).

Utskottets ställningstagande

Samhället behöver stärka sina möjligheter att ingripa mot de kriminella gängens verksamhet för att dels förhindra att kriminella gäng begår brott, dels störa deras verksamhet. För att åstadkomma detta bör hemliga tvångsmedel kunna användas mot personer som är aktiva inom kriminella gäng i betydligt större omfattning än vad som är fallet i dag. Utskottet föreslår därför att man gör det möjligt att använda hemliga tvångsmedel mot aktiva gängmedlemmar även om de inte är misstänkta för ett konkret brott. Detta kan åstadkommas genom att man införa en möjlighet för Polismyndigheten att, på motsvarande sätt som gäller för terroristbrott, använda hemliga tvångsmedel i preventivt syfte när det gäller personer som är aktiva i kriminella gäng.

Det ska alltså inte krävas ett misstänkt brott som kan preciseras till tid och plats. Däremot ska det krävas att åklagaren pekar ut ett konkret kriminellt nätverk som den som ansökan om tvångsmedel riktar sig mot misstänks vara aktiv i, och skälen för detta. Preventiv användning av hemliga tvångsmedel ska endast kunna användas i dessa situationer. Det ska alltså inte vara möjligt att använda preventiva hemliga tvångsmedel mot någon annan kategori av brottslingar eller i några andra situationer.

Vad som är ett kriminellt nätverk ska definieras noggrant i lagtext, och det ska vara upp till den domstol som prövar tillstånd till preventiva hemliga tvångsmedel att tillämpa denna definition, inte upp till de brottsbekämpande myndigheterna. Lagstiftningen ska utformas så att det är tydligt att det är den grova organiserade brottsligheten som avses.

De rätts säkerhetskrav som i dag uppställs för användningen av hemliga tvångsmedel bör självklart även omfatta en utökad möjlighet att använda sig av dessa. Skälen för att bevilja ett tillstånd att använda hemliga tvångsmedel i preventivt syfte ska således alltid uppväga det intrång eller men som åtgärden innebär för den som åtgärden riktar sig mot. Säkerhets- och integritetsskyddsmyndigheten ska utöva tillsyn även över denna användning av hemliga tvångsmedel. Den föreslagna användningen av hemliga tvångsmedel

ska också omfattas av regeringens årliga redovisning av användningen av hemliga tvångsmedel.

Sammanfattningsvis föreslår utskottet därför, med stöd av sin initiativrätt enligt 9 kap. 16 § RO, att riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om ökade möjligheter att använda hemliga tvångsmedel i preventivt syfte och tillkännager detta för regeringen.

Renodling av polisens verksamhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om renodling av polisens verksamhet och tillkännager detta för regeringen.

Jämför reservation 2 (S, V, MP).

Motionerna

I partimotion 2020/21:3365 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 24 begärs att polisens verksamhet ytterligare ska renodlas i syfte att ge polisen möjlighet att fokusera på sin kärnverksamhet. Liknande yrkanden finns i kommittémotionerna 2020/21:639 Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkandena 9 och 41, 2020/21:2953 av Sofia Nilsson m.fl. (C) yrkande 61, 2020/21:2957 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 12 och 2020/21:3272 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 6 samt i motion 2020/21:2064 av Mathias Tegnér och Serkan Köse (båda S) yrkande 3.

Bakgrund

Till polisens huvuduppgift hör att upprätthålla allmän ordning och säkerhet samt bekämpa brott (se 1 § polislagen [1984:387]).

Poliser får i sin yrkesutövning använda våld om inga andra medel räcker till och om det är försvarligt med hänsyn till omständigheterna. Exempel på sådana situationer är om polisen möts med våld eller hot om våld, eller om någon som ska häktas eller anhållas försöker undkomma. Vid fara för liv och hälsa kan det också vara fråga om att avvärja en straffbelagd handling eller en fara för liv, hälsa eller värdefull egendom. Andra exempel är om polisen ska stoppa ett fordon eller avvisa eller avlägsna någon från ett visst område.

Polisen har även en mängd uppgifter som i mindre utsträckning anses ha samband med myndighetens huvuduppgifter. Till polisens uppgifter hör bl.a. att pröva ansökningar om tillstånd av olika slag, att svara för tillsyn av vissa verksamheter, att utreda och ge handräckning åt andra myndigheter och att hantera förlustanmälningar och hittegodsärenden. Polisen är också landets passmyndighet som utfärdar och i förekommande fall återkallar pass. Ansvar för tillsyn och stängsling kring gruvhål där det finns risk för att människor och djur kommer till skada är ytterligare exempel på uppgifter som polisen har.

Utredningen om renodling av polisens arbetsuppgifter

Regeringen gav i april 2014 (dir. 2014:59) en särskild utredare i uppdrag att utreda och lämna förslag till förändringar av polisens uppgifter i syfte att verksamheten ska renodlas så att polisen i ökad utsträckning kan koncentrera sig på huvuduppgifterna att upprätthålla allmän ordning och säkerhet samt bekämpa brott. Utredaren skulle

- undersöka om och i så fall hur polisens uppgifter när det gäller hantering av djur kan överföras till en annan huvudman
- undersöka om det finns ytterligare arbetsuppgifter som på ett lämpligare sätt kan utföras av någon annan huvudman i syfte att frigöra resurser för att förstärka den centrala polisverksamheten
- lämna fullständiga författningsförslag med utgångspunkt i de överväganden som görs
- redovisa vilka kostnader polisen har i dag för de uppgifter som föreslås få en ny huvudman
- beräkna vilka kostnader förslagen kommer att medföra hos en ny huvudman
- föreslå hur kostnaderna ska finansieras.

Uppdraget redovisades i sin helhet i februari 2015 i betänkandet Med fokus på kärnuppgifterna – en angelägen anpassning av Polismyndighetens uppgifter på djurområdet (SOU 2015:3).

Regeringen har därefter gått fram med förslag vad gäller transporter av frihetsberövade och hanteringen av djurärenden, som riksdagen biföll (prop. 2016/17:57, bet. 2016/17:JuU9, rskr. 2016/17:149 respektive prop. 2016/17:224, bet. 2017/18:JuU6, rskr. 2017/18:145). De nya bestämmelserna syftade bl.a. till att renodla polisens arbetsuppgifter så att de kan koncentrera sig på sina huvudsakliga uppgifter, nämligen att upprätthålla allmän ordning och att förebygga och utreda brott.

Översyn av regelverket för ordningsvakter

Regeringen tillsatte i november 2019 en särskild utredare som ska göra en översyn av regelverket för ordningsvakter (dir. 2019:89). Syftet är att modernisera och effektivisera regelverket och anpassa det till dagens förhållanden. Utredaren skulle också se över vissa frågor kring lämplighetsprövningen av personal hos auktoriserade bevakningsföretag.

Utredningen antog namnet Ordningsvaktsutredningen (Ju 2019:12). Den presenterade sina förslag den 21 maj 2021 i utredningsbetänkandet En ny lag om ordningsvakter m.m. (SOU 2021:38). I betänkandet föreslås en ny lag och förordning om ordningsvakter i syfte att skapa bättre förutsättningar för en mer flexibel och ökad användning av ordningsvakter.

Utredningen föreslår bl.a.

- att ordningsvakter ska kunna användas för fler ändamål

- att ordningsvakter ska få utökade befogenheter, bl.a. när det gäller att transportera en omhändertagen person till sjukhus, tillnyktringsenhet eller polisstation, utföra kroppsvisitation i syfte att fastställa en persons identitet och förstöra beslagtagna alkohol av ringa värde
- att Polismyndighetens möjligheter till ledning och kontroll av ordningsvakterna ska förstärkas, bl.a. genom krav på den som vill använda ordningsvakter att ansöka om tillstånd hos Polismyndigheten som ska kunna meddela villkor för användningen
- att ordningsvaktsutbildningen ska ökas från 80 timmar till minst 160 timmar samt att utbildningen delvis ska finansieras med allmänna medel och berättiga till studiemedel.

Utredningen bereds nu vidare inom Regeringskansliet.

Ytterligare information

I en interpellationsdebatt den 3 november 2020 anförde inrikesministern bl.a. följande i svaret på en fråga om hur ministern ämnar verka för att underlätta polisens arbete med att uppfylla sitt mål med att renodla sitt uppdrag till att vara en brottsbekämpande myndighet (ip. 2020/21:70).

Tanken med att renodla polisens arbete är god. Polisens resurser bör i möjligaste mån frigöras för att kärnverksamheten ska kunna förstärkas. Regeringen har de senaste åren tagit flera sådana initiativ, bland annat genom att överföra ansvaret för transporter av frihetsberövade till Kriminalvården och genom att låta länsstyrelserna överta ansvaret för djurskyddsärenden.

För ett år sedan tillsatte också regeringen en utredning med uppdrag att göra en översyn av regelverket för ordningsvakter. En av de frågor som utreds är om ordningsvakter kan utföra ytterligare arbetsuppgifter för att frigöra resurser för Polismyndigheten. Utredningen ska redovisas den 21 maj 2021.

Det har dock visat sig finnas en del utmaningar med att renodla polisens verksamhet. De ansvarsområden som läggs på andra aktörer kan exempelvis innebära att våld eller tvångsmedel ibland måste användas. Det kan leda till ett delat ansvar för frågorna, vilket kan komplicera en verksamhetsflytt. Jag och regeringen fortsätter naturligtvis ändå att överväga åtgärder för att ytterligare förbättra Polismyndighetens förutsättningar att utföra sitt uppdrag.

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet har återkommande behandlat frågor om renodling av polisens verksamhet och föreslagit flera tillkännagivanden till regeringen om detta, senast våren 2020 (bet. 2019/20:JuU25 s. 31 f.). Utskottet anförde följande:

Polisen måste ges förutsättningar att använda sin arbetstid så effektivt som möjligt. I dag binds tusentals polisarbetsstimmar av uppgifter som borde ha utförts av andra eller som alls inte borde ha legat hos polisen.

Polismyndigheten bedriver i dag en betydande ärendehantering av s.k. polismyndighetsärenden. Det bidrar till att myndigheten har ett omfattande uppdrag som rör annat än det som brukar definieras som kärnverksamheten, det vill säga att förebygga, ingripa mot och utreda

brott. Det har gjorts några utredningar som belyst och föreslagit att vissa verksamheter som i dag utförs av polisen i stället ska utföras av andra aktörer. I början av 2000-talet konstaterade t.ex. Polisverksamhetsutredningen att det fanns en rad uppgifter inom polisen som bör ha en annan huvudman. Det handlade bl.a. om passhantering, hittegods, felparkeringar och ett antal tillståndsärenden. Det breda uppdraget leder till ett fokus- eller koncentrationsproblem oavsett resurstillskott. Även med beaktande av att polisen har fått resurser för den verksamhet som ska bedrivas är det ett problem som hämmar kärnverksamheten.

Tyvär har utvecklingen mot en ökad renodling av polisens verksamhet stannat av under senare år. Den tidsödande transportverksamheten av frihetsberövade har t.ex. till stor del blivit kvar hos polisen, och regeringen har till och med planer på att polisen ska få ett större ansvar för transportererna framöver. Detta drabbar polisen både i städerna och på landsbygden.

Det är enligt utskottets uppfattning inte heller rimligt att utbildade poliser ska ansvara för arbetsuppgifter i arrester m.m. där inte polisiär kompetens krävs.

En annan för polisen arbetskrävande uppgift är att hjälpa till med handräddning av personer som blir föremål för ingripande enligt lagen om omhändertagande av berusade personer m.m. (LOB). Detta är uppgifter som man borde överväga om inte bevakningsföretag själva skulle kunna utföra. Genom att transporten delegeras till ett bevakningsföretag skulle polisen kunna prioritera andra saker som är viktigare. Liknande överväganden kan göras för dem som är omhändertagna enligt 13 § polislagen (1984:387) för att genom sitt uppträdande ha stört den allmänna ordningen eller utgjort en omedelbar fara för denna.

Andra uppgifter som skulle kunna hanteras av någon annan än polisen är hanteringen av hittegods och pass. Även vissa tillståndsärenden skulle kunna flyttas till kommuner eller avskaffas helt. Det gäller t.ex. tillståndsgivning för försäljning på offentlig plats eller för att sätta upp plakat eller ställa upp byggnadsställningar, byggsäckar, containrar eller liknande på offentlig plats.

Riksdagen har vid flertalet tillfällen tillkännagivit för regeringen att aktivt arbeta för att renodla polisens verksamhet. Givet den händelseutveckling vi ser idag är det högst angeläget att regeringen omgående återkommer till riksdagen med förslag på hur polisens verksamhet ytterligare kan renodlas. Utskottet föreslår att riksdagen tillkännager detta för regeringen.

Riksdagen följde regeringens förslag (rskr. 2019/20:256).

I skrivelsen Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2020 (skr. 2020/21:75) anger regeringen (s. 14 f., 59 f. och 97 f.) att följande åtgärder har vidtagits för att renodla polisens arbete och att tillkännagivandena om detta inte är slutbehandlade.

Den 1 december 2016 beslutade regeringen propositionen Transporter av frihetsberövade (prop. 2016/17:57). För att säkerställa en ändamålsenlig och rättssäker transportverksamhet och för att renodla polisens verksamhet föreslog regeringen i propositionen nya bestämmelser om Kriminalvårdens rätt att utföra transporter av frihetsberövade personer åt andra myndigheter. De nya reglerna trädde i kraft den 1 april 2017. Med anledning av betänkandet Bättre insatser vid missbruk och beroende (SOU 2011:35) har ett projekt pågått där regeringen har avsatt medel under 2014–2016 i syfte att få till stånd en praxisändring genom att landsting och kommuner tillsammans med Polismyndigheten gemensamt utvecklar

alternativa lösningar till förvaring i arrest. Myndigheten för vård- och omsorgsanalys har följt upp effekterna av regeringens satsning och slutredovisade sitt uppdrag den 28 mars 2018, rapport 2018:1 En lob i mål? (S2017/00357). Regeringen beslutade den 7 september 2017 propositionen Renodling av Polismyndighetens arbetsuppgifter när länsstyrelserna tar över uppgifter på djurområdet (2016/17:224). I propositionen föreslog regeringen att vissa uppgifter som rör djur ska flyttas från Polismyndigheten till länsstyrelserna. Förslagen som innebär en renodling av Polismyndighetens arbetsuppgifter trädde i kraft den 1 juni 2018. I november 2019 tillsatte regeringen en utredning med uppdrag att göra en översyn av regelverket för ordningsvakter (dir. 2019:89). En av de frågor som ska utredas är om ordningsvakter kan utföra ytterligare arbetsuppgifter för att frigöra resurser för Polismyndigheten. Ett exempel på en arbetsuppgift som är särskilt resurskrävande för Polismyndigheten är enligt direktiven att transportera personer som frihetsberövats av ordningsvakter med stöd av t.ex. polislagen (1984:387) eller lagen (1976:511) om omhändertagande av berusade personer. En mer ändamålsenlig användning av ordningsvakter kan även på ett generellt plan frigöra resurser för Polismyndigheten till andra mer prioriterade uppgifter. Utredningen ska redovisas den 21 maj 2021. Regeringen avser vidare att i lämpliga former ta fortsatta initiativ för att renodla Polismyndighetens arbetsuppgifter. Frågan bereds i Regeringskansliet.

Utskottets ställningstagande

Polisens huvuduppgift är att upprätthålla allmän ordning och säkerhet samt bekämpa brott. I dag har polisen dock ett betydligt bredare uppdrag som inbegriper ett antal uppgifter som tar mycket tid men ligger utanför kärnuppdraget, som t.ex. att hantera berusade personer och personer som lider av psykisk ohälsa. Enligt utskottets mening skulle ett flertal av dessa uppgifter kunna utföras av andra aktörer.

Flera statliga utredningar har också föreslagit att flera uppgifter ska hanteras av andra aktörer än polisen. Som framkommer ovan har även riksdagen i flera tillkännagivanden uppmanat regeringen att renodla polisens verksamhet, senast våren 2020. Utvecklingen mot en ökad renodling av polisens uppgifter har emellertid stannat av under senare år. Givet den händelseutveckling som vi ser i dag är det angeläget att regeringen omgående återkommer till riksdagen med förslag på hur polisens verksamhet ytterligare kan renodlas. Utskottet föreslår att riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om renodling av polisens verksamhet och tillkännager detta för regeringen. Därmed tillstyrks motionerna 2020/21:3365 (M) yrkande 24, 2020/21:639 (SD) yrkandena 9 och 41, 2020/21:2953 (C) yrkande 61, 2020/21:2957 (C) yrkande 12 och 2020/21:3272 (L) yrkande 6 samt i motion 2020/21:2064 (S) yrkande 3.

Åtgärder bör även vidtas t.ex. för att förbättra möjligheterna för att ordningsvakter ska kunna bistå polisen i arbetet med att upprätthålla säkerhet och allmän ordning. Som framgår har emellertid Ordningsvaktsutredningen nyss lämnat sitt betänkande där det bl.a. föreslås en ny lag och förordning om ordningsvakter i syfte att skapa bättre förutsättningar för en mer flexibel och

ökad användning av ordningsvakter. Betänkandet bereds inom Regeringskansliet. Utskottet vill inte föregripa detta arbete och lämnar därför inte något förslag när det gäller ändrade regler för ordningsvakter, men vill ändå peka ut detta som en naturlig och rimlig inriktning.

Försvarets radioanstalts förmåga att bistå Polismyndigheten

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det utskottet anför om en översyn av Försvarets radioanstalts förmåga att bistå Polismyndigheten och tillkännager detta för regeringen.

Jämför reservation 3 (S, V, MP).

Bakgrund

Signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet

Grundläggande bestämmelser om försvarsunderrättelseverksamhet finns i lagen (2000:130) om försvarsunderrättelseverksamhet. Försvarsunderrättelseverksamhet ska bedrivas till stöd för svensk utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik och för kartläggning av yttre hot mot landet. Verksamheten får bara avse utländska förhållanden.

Signalspaning är en metod för inhämtning som används i verksamheten. Försvarets radioanstalt (FRA) bedriver signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet efter inriktning av regeringen, Regeringskansliet, Försvarmakten, Säkerhetspolisen och Nationella operativa avdelningen i Polismyndigheten (Noa) samt rapporterar underrättelser med inhämtade uppgifter till berörda myndigheter. Signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet får bara bedrivas för att kartlägga vissa särskilt angivna företeelser, bl.a. yttre militära hot mot landet, strategiska förhållanden i fråga om internationell terrorism och annan grov gränsöverskridande brottslighet som kan hota väsentliga nationella intressen, utveckling och spridning av massförstörelsevapen samt främmande underrättelseverksamhet mot svenska intressen. Inhämtning genom signalspaning får i princip inte avse signaler mellan en avsändare och mottagare som båda befinner sig i Sverige.

Försvarsunderrättelsesdomstolen prövar ansökningar om tillstånd till signalspaning. Av ett tillstånd ska bl.a. följande framgå: vilket inhämtningsuppdrag signalspaningen ska bedrivas för, vilka signalbärare och sökbegrepp som får användas samt vilka villkor i övrigt som behövs för att begränsa intrånget i enskildas personliga integritet. Domstolens beslut får inte överklagas.

Verksamheten är reglerad i lagen (2008:717) om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet och förordningen (2008:923) om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet.

Försvarsunderrättelseverksamhets förhållande till brottsbekämpande verksamhet

Försvarsunderrättelseverksamhetens förhållande till den brottsbekämpande verksamheten regleras närmare i 4 § lagen om försvarsunderrättelseverksamhet. Enligt paragrafen får det inom denna verksamhet inte vidtas åtgärder som syftar till att lösa uppgifter som enligt lagar eller andra föreskrifter ligger inom ramen för Polismyndighetens, Säkerhetspolisens och andra myndigheters brottsbekämpande och brottsförebyggande verksamhet.

Genom en ny lag som trädde ikraft den 1 augusti 2019 får Säkerhetspolisen och Noa bestämma inriktningen av signalspaning och ta emot underrättelser med inhämtade uppgifter även om det pågår en förundersökning. Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden ska ha tillsyn över Säkerhetspolisen och Polismyndighetens tillämpning av den nya lagen. Vid beredningen av regeringens lagförslag bedömde utskottet att lagändringen påtagligt skulle komma att förbättrade polisens förmåga att identifiera och motverka hot mot Sveriges säkerhet. Förslagen hade sin bakgrund i en politisk överenskommelse om åtgärder mot terrorism som Socialdemokraterna, Moderaterna, Miljöpartiet, Centerpartiet, Liberalerna och Kristdemokraterna ingick i juni 2017 (prop. 2018/19:96, bet. 2018/19:JuU28, rskr. 2018/19:297).

Försvarets radioanstalt

Försvarets radioanstalt (FRA) är en civil myndighet som lyder under Försvarsdepartementet. Antal anställda är ca 800 personer.

Myndighetens anslag för 2021 uppgår till 1 417 711 000 kronor. Anslaget får användas för att finansiera signalspaning och informationssäkerhetsverksamhet m.m. som FRA bedriver och kapitalkostnaden för den teknikutveckling som behövs för dessa verksamheter. Anslaget får även användas för FRA:s bidrag till att ge förvarning om förändrade förhållanden i vår omvärld samt myndighetens lämnande av stöd vid fredsfrämjande internationell verksamhet (prop. 2020/21:1 utg.omr. 6 s. 56).

Pågående arbete

Regeringen aviserade i totalförsvarspropositionen för 2021–2025 (prop. 2020/21:30) en bredare utredning om signalspaningslagstiftningen i syfte att säkerställa att Sverige har en lagstiftning som, med hänsyn till omvärldsutvecklingen och totalförsvarets förändrade behov, erbjuder ett effektivt och ändamålsenligt stöd för svensk utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik och för kartläggning av yttre hot mot landet, samtidigt som tillbörlig hänsyn fortsatt tas till enskildas personliga integritet (s. 155).

Utskottets ställningstagande

FRA:s signalspaning har stor betydelse för polisens brottsutredande verksamhet eftersom den svenska organiserade brottsligheten inte sällan är en del av en brottslighet som sträcker sig över flera länder. Signalspaningen kan således bidra till att ge polisen överblick över brottsstrukturer när det t.ex. gäller insmuggling av vapen och narkotika till Sverige. Signalspaningen syftar emellertid även till att tillgodose en mängd andra ändamål och, som framgår ovan, bedrivs den också efter inriktning av regeringen, Regeringskansliet, Försvarsmakten och Säkerhetspolisen.

Utskottet anser mot denna bakgrund att FRA:s kapacitet är underdimensionerad i förhållande till myndighetens uppdrag och att det därför finns anledning att skyndsamt göra en översyn av FRA:s kapacitet. Det är i detta sammanhang särskilt viktigt att det görs en utvärdering av behovet av att förstärka myndighetens förmåga att bistå polisen. Utskottet föreslår därför, med stöd av sin initiativrätt enligt 9 kap. 16 § RO, att riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om en översyn av FRA:s förmåga att bistå Polismyndigheten och tillkännager detta för regeringen.

Genomlysning av kapaciteten inom rättsväsendets myndigheter m.fl.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det utskottet anför om en bred genomlysning av kapaciteten hos rättsväsendets myndigheter samt övriga myndigheter som samverkar med polisen och tillkännager detta för regeringen.

Jämför reservation 4 (S, V, MP).

Bakgrund

Antalet poliser

Regeringen har satt upp ett mål om att Polismyndigheten ska växa med 10 000 fler fr.o.m. 2016 t.o.m. 2024. Polismyndigheten har också de senaste åren tillförts medel i syfte att möjliggöra denna samt fått i uppdrag att återrapportera hur arbetet med att uppnå målet går.

I regleringsbrevet för 2021 anges att Polismyndigheten månatligen ska redovisa särskilda nyckeltal som visar personaltillväxten mot 2024. I detta ingår att tydliggöra prognoser över förväntat antal anställda, poliser respektive civila, för respektive år t.o.m. 2024. I budgetpropositionen för 2021 anger regeringen att antalet anställda hade ökat med mer än hälften av de totalt 10 000 vid halvårsskiftet 2020 (prop. 2020/21:1 utg.omr. 4 s. 41).

I Polismyndighetens årsredovisning för 2021 anges (s. 16) att tillväxten i början av planeringsperioden fokuserats på civil kompetens i enlighet med

myndighetens intentioner, medan tillväxten av poliser ligger i den senare delen av perioden. Vid utgången av 2020 uppgick antalet civilanställda till en högre nivå än vad som har prognostiserats till utgången av 2024. Antalet poliser låg något under plan vid utgången av 2020. Färre studenter än beräknat antogs till polisutbildningen under 2020, men fler återrekryteringar och färre avgångar bland poliser kompenserade delvis. Under 2020 har Polismyndigheten antagit en tillväxtstrategi (PM 2020:9) och reviderat sin kompetensförsörjningsplan. Vid Polismyndigheten finns också ett tillväxtråd som består av ledamöter från den nationella strategiska ledningsgruppen. Rådets syfte är att identifiera möjligheter och hinder för tillväxten, och att vara ett stöd till rikspolischefen och den nationella strategiska ledningsgruppen i tillväxtarbetet.

Antalet anmälda brott m.m.

Av budgetpropositionen för 2021 (prop. 2020/21:1 utg.omr. 4) framgår att antalet anmälda brott sedan 2014 har ökat, och 2019 anmäldes ungefär 1,55 miljoner brott, vilket är i princip samma nivå som året före. Utvecklingen över tid av antalet anmälda brott har i hög grad påverkats av att antalet anmälda bedrägerier ökat kraftigt. Även om denna utveckling inte behöver betyda att fler brott begås ställs stora krav på rättsväsendet, som fått allt fler ärenden att hantera (s. 8).

Efter att ha minskat under lång tid har således antalet ärenden som redovisas till åklagare ökat sedan 2017. Även antalet lagföringsbeslut, som under många år minskat, ökade under 2018 och 2019. Under 2019 fattades drygt 104 000 lagföringsbeslut, vilket är ca 3 200 fler beslut än 2018.

Åklagarmyndigheten

I Åklagarmyndighetens årsredovisning för 2020 anför riksåklagaren att arbetsbelastningen inom myndigheten på många håll har varit alltför hög under året. De mer svårutredda och komplexa ärendena har ökat och kräver allt mer resurser och tid. De brott som åklagare lägger mest tid på är mord och dråp, grov misshandel, sexualbrott, rån och allvarligare narkotikabrott. Sammantaget har antalet misstankar i åklagarledda förundersökningar som rör dessa resurskrävande brott ökat med 15 procent på ett år. De senaste fyra åren har de ökat med 39 procent. Antalet häktade har under året varit mycket stort (s. 3).

I sitt svar på en skriftlig fråga (fr. 2020/21:1328) om Åklagarmyndighetens budget anförde inrikesminister Mikael Damberg den 27 januari 2021 följande:

Sverige ska vara ett tryggt land att leva i. Att människor drabbas av det våld som kriminella nätverk utövar kan vi inte tolerera. Våldet ska bemötas med samhällets fulla kraft. Det förutsätter bland annat ett starkt rättsväsende. Åklagarmyndigheten är en central aktör i rättskedjan och regeringen följer noga utvecklingen inom myndigheten. Det är viktigt att Åklagarmyndigheten inte blir en flaskhals i rättskedjan.

Åklagarmyndigheten har fått stora resurstillskott de senaste åren. Under perioden 2014–2021 har myndigheten fått höjningar av anslaget

med sammanlagt 413 miljoner kronor eller 32 procent. Detta för att myndigheten ska kunna utveckla sin verksamhet och öka antalet åklagare.

Regeringen avser att återkomma till riksdagen i kommande vårandringsbudget i frågan om ytterligare resurser, vilket är det i tiden närmaste tillfället då regeringen normalt kan lämna förslag till ändringar i statens budget.

I vårandringsbudgeten för 2021 ökades anslaget till Åklagarmyndigheten med 90 miljoner kronor. Enligt regeringen behövde den verksamhet som bedrivs av myndigheterna i rättskedjan stärkas för att bekämpa brotten och dess orsaker. Antalet ärenden hos Åklagarmyndigheten har ökat, särskilt de ärenden som avser grova och svårutredda brott. För att myndigheten fortsatt ska kunna vara en del av en effektiv rättskedja behöver antalet åklagare öka (prop. 2020/21:99 s. 42 f.).

Ekobrottsmyndigheten

Av Ekobrottsmyndighetens årsredovisning framgår att det under 2020 registrerades totalt ca 9 500 ärenden som inkomna till myndigheten, vilket är en ökning med drygt 2 100 ärenden (28 procent). Den största ökningen gäller mängdärenden som ökat med ca 1 000, varav ca 680 årsredovisningsärenden. Projektärendena har ökat med ca 630 ärenden medan särskilt krävande ärenden ligger på ungefär samma nivå (s. 22).

Enligt myndigheten har komplexiteten i många inkomna ärenden fortsatt att öka och nya brottsfenomen har uppmärksammats. Sverige har t.ex. varit särskilt drabbat av bedrägerier med mervärdesskatt som grundar sig på handel med mobiltelefoner och telekomtjänster, t.ex. röstsamtal över internet (ip-telefoni), på engelska VoIP (Voice over Internet Protocol). Brottligheten är komplicerad och svårutredd. En kraftig ökning av denna typ av brott har krävt betydande insatser från underrättelseverksamheten samt utrednings- och lagföringssidan (s. 19).

Domstolarnas belastning

Domstolarnas belastning när det gäller brottmål har visserligen till viss del minskat till följd av en regelförändring 2008. Å andra sidan har domstolarnas belastning ökat genom att tiderna för huvudförhandlingar har blivit längre. Att den totala förhandlingstiden ökar kan vara ett tecken på att rättsväsendet i allt större utsträckning hanterar komplex brottslighet som är tidskrävande att utreda och lagföra (prop. 2020/21:1 utg.omr. 4 s. 11).

Beläggningen i Kriminalvården

Av årets budgetproposition framgår vidare att fler utdömda fängelseår har medfört en ökad beläggning i kriminalvården. Inom Kriminalvården har beläggningen i både häkte och anstalt ökat under senare år. Prognoserna över det kommande klientflödet pekar på en fortsatt ökning (s. 31). Den på kort tid kraftiga beläggningsökningen i häkte och anstalt har inneburit en stor

utmaning för Kriminalvården. Fler straffrättsliga reformer kommer fortsatt att ha påverkan på myndighetens kapacitetsbehov över en lång tid. Det finns även en förväntning på att effektiviteten i övriga rättskedjan kommer att förbättras, vilket även det i så fall kommer att påverka kapacitetsbehovet (s. 45).

Kriminalvården har på regeringens uppdrag analyserat orsakerna till den ökade beläggningen i häkte och anstalt (Ju2019/03999/KRIM). Kriminalvården konstaterar att den ökade beläggningen i häkte beror på längre häktningstider och inte fler häktade. Anledningen är att tiderna hos Åklagarmyndigheten har blivit längre, vilket kan antas bero på utmaningar inom polisens utredningsverksamhet. Däremot har domstolarna inte bidragit till de längre tiderna. Den ökade beläggningen i anstalt beror enligt analysen både på ett ökat inflöde av klienter och på längre strafftider. Som delförklaring pekar man på de senaste årens straffskärpningar, som kan ha bidragit till längre strafftider och ändrade prioriteringar inom myndigheterna. Man ser även ett ökat inflöde av klienter som begått brott som träffas av det myndighetsgemensamma uppdraget för att bekämpa den organiserade brottsligheten, vilket troligen också bidragit till ökningarna. Den snabbt ökade beläggningen har inneburit utmaningar för framför allt Kriminalvården. Med hjälp av personalförstärkningar och överbeläggningar, t.ex. genom att placera två intagna i ett rum, har myndigheten kunnat ta emot fler intagna än verksamheten normalt är dimensionerad för. Trots den ansträngda beläggningssituationen har antalet allvarliga incidenter, dvs. våld eller hot mot personal eller mellan intagna, minskat totalt sett. Detsamma gäller antalet rymningar och avvikelser (s. 19).

Av Kriminalvårdens årsredovisning för 2020 framgår (s. 17) att platsbehovet under 2020 ökade i alla säkerhetsklasser i anstalt, med en liten nedgång under sommaren. Därefter var läget konstant mycket ansträngt. I häkte ökade platsbehovet och efter sommaren var läget akut på alla typer av häktesplatser. Det framgår vidare att covid-19-pandemin påverkat beläggningssituationen på olika sätt.

I budgetunderlaget anför Kriminalvården bl.a. följande (s. 1):

Den kraftiga klientökning som har pågått under de senaste åren kommer med största sannolikhet att fortsätta under överskådlig tid. Prognoserna pekar mot en fortsatt uppgång och myndighetens bedömning är ett behov av 5 710 platser i anstalt och 2 480 platser i häkte om tre år, att jämföra med dagens 4 300 respektive 2 200 ordinarie platser. Redan idag överutnyttjas platskapaciteten. För att kunna möta behoven framöver måste därför en kraftig utbyggnad av ordinarie platser ske, samtidigt som beredskapsplatser och tidsbegränsade platser tas fram för att hantera den akuta platsbristen. Parallellt med nybyggnationer behövs stora investeringar i underhåll för att inte förlora kapacitet.

Utökningen av platskapaciteten är en stor utmaning i en fullbelagd verksamhet som pågår dygnet runt under årets alla dagar. Vi behöver därför både planera långsiktigt och utveckla den kortsiktiga, operativa planeringen. Målsättningen är att kunna ställa om till beredskapsläge vid hög beläggning och att kunna avveckla eller renovera äldre enheter i perioder med låg beläggning. Här och nu är den största utmaningen att snabbt hitta tillräckligt många tillfälliga lösningar för att ta hand om allt

fler klienter. Det kommer att bli kostsamt. På längre sikt handlar det om att göra stora investeringar i infrastrukturen för anstalter och häkten. När det gäller häkten i medelstora och stora städer är vår huvudinriktning att de ska samlokaliseras med Polismyndigheten eller i rättscentrum. Det är effektivt för rättskedjan, men blir ofta en dyrare lösning för Kriminalvården.

Riksrevisionens rapport om styrning av rättskedjan

Riksrevisionen granskade för ett par år sedan regeringens styrning av rättskedjan (polis, åklagare, allmän domstol och kriminalvård). Resultatet av granskningen redovisades i rapporten *Styrningen av rättskedjan* (RiR 2019:15). Riksrevisionens syfte med granskningen var att undersöka huruvida regeringen, Regeringskansliet och myndigheterna hanterar styrning av olika delar i rättskedjan så att hänsyn tas till konsekvenser för och effektivitet i hela rättskedjan. Granskningen fokuserade särskilt på resursfördelning och prioriteringar inom rättskedjan. Riksrevisionens sammantagna bedömning av arbetsprocesserna när det gäller styrningen var att Justitiedepartementet och myndigheterna har satt upp arbetsprocesser som kan skapa förutsättningar för ett rättskedjerspektiv i styrningen men också att processerna har inbyggda risker som försämrar förutsättningarna för ett rättskedjerspektiv.

Regeringen välkomnade Riksrevisionens granskning och konstaterade att den utgör ett värdefullt underlag i det fortsatta arbetet med att vidareutveckla regeringens styrning av de myndigheter som ingår i rättskedjan. Regeringen instämde bl.a. helt i den rekommendation som handlar om att öka helhetsperspektivet i kontakterna med myndigheterna, exempelvis genom att bredda kontaktytorna genom gemensamma dialoger med samtliga myndigheter i rättskedjan (skr. 2019/20:44).

Tidigare riksdagsbehandling

Kriminalvårdens kapacitet

I samband med beredningen av rättsväsendets budget för 2019 föreslog utskottet ett ökat anslag till Kriminalvården (bet. 2018/19:JuU1 s. 45). Utskottet uttalade bl.a. att kriminalvårdens nuvarande kapacitet behöver genomlysas och åtgärder vidtas för att effektivisera utnyttjandet av befintliga häktes- och anstaltsplatser. Därutöver kommer myndigheten långsiktigt att behöva tillföras resurser för att säkerställa en säker och effektiv verkställighet av utdömda påföljder med såväl fler häktes- och anstaltsplatser som bättre innehåll i verkställigheten. Riksdagen biföll utskottets förslag (rskr. 2018/19:73).

Vid beredningen av motioner från den allmänna motionstiden 2018/19 avstyrkte utskottet bl.a. motionsyrkanden om fler anstalts- och häktesplatser, åtgärder för att Kriminalvården ska kunna genomföra sitt samhällsuppdrag och om att hyra fängelseplatser utomlands (bet. 2018/19:JuU13 s. 60 f.). Utskottet uttalade att bristen på platser i landets häkten och anstalter var en uppmärksammas fråga och att utskottet i sitt budgetbetänkande hade

uppmärksammat behovet av en genomlysning av kriminalvårdens kapacitet. Något behov av tillkännagivanden i dessa frågor fanns därför inte enligt utskottet. Riksdagen biföll utskottets förslag (rskr. 2018/19:192).

I samband med beredningen av rättsväsendets budget för 2021 föreslog utskottet att riksdagen skulle anvisa anslagen för 2021 enligt regeringens förslag (bet. 2020/21:JuU1 s. 35 f.). Anslagen för Kriminalvården föreslogs sammanfattningsvis öka med ca 1 miljard kronor. Utskottet anförde bl.a. att den på kort tid kraftiga beläggningsökningen i häkten och anstalter har inneburit en stor utmaning för Kriminalvården. Utskottet delade regeringens uppfattning att Kriminalvården även i fortsättningen behöver förutsättningar för att bedriva det långsiktiga arbetet med utformningen av den framtida platskapaciteten. Samtidigt behöver Kriminalvården ha tillräckliga resurser för de tillfälliga lösningar som är nödvändiga för att snabbt kunna utöka sin kapacitet och upprätthålla säkerheten. Utskottet noterade även att regeringen anser att Kriminalvården inom ramen för kapacitetsutökningen behöver anpassa och utveckla verksamhetsinnehållet. Utskottet såg positivt på att regeringen föreslagit ett tillskott för dessa ändamål. Vidare delade utskottet regeringens uppfattning att det är av fortsatt stor vikt att Kriminalvårdens arbete med effektiviseringar fortsätter. Riksdagen biföll utskottets förslag (rskr. 2020/21:124).

Utskottet föreslog nyligen (den 6 maj 2021) ett tillkännagivande om att regeringen bör upprätta en handlingsplan för hur Kriminalvårdens kapacitet kraftigt ska utökas på sikt. Utskottet konstaterade i sitt ställningstagande att överbelagda anstalter redan ett stort problem. De straffskärpningar som har föreslagits, t.ex. skärpta straff för vålds- och vapenbrott, kommer att leda till att fler personer tillbringar en längre tid på anstalter än nu. Bristen på fängelseplatser leder till stora påfrestningar för både de intagna och personalen och påverkar det återfallsförebyggande arbetet negativt. Utskottet ansåg att arbetet med utbyggnaden av anstalter och att motverka överbeläggning är viktigt. Platsbrist får aldrig vara en anledning att ge avkall på allmän säkerhet, och Kriminalvården måste därför få de resurser som krävs för att kapaciteten ska vara tillräcklig (bet. 2020/21:JuU26 s. 62 f.).

Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2020/21:304).

Riksrevisionens rapport om styrning av rättskedjan

När det gällde rapporten Styrningen av rättskedjan instämde utskottet i regeringens bedömning att Riksrevisionens granskning utgör ett värdefullt underlag i det fortsatta arbetet med att vidareutveckla regeringens styrning av de myndigheter som ingår i rättskedjan. Utskottet såg även positivt på de åtgärder som regeringen har vidtagit och avser att vidta med anledning av Riksrevisionens iakttagelser (bet. 2019/20:JuU14).

Utskottets ställningstagande

För att polisen på ett effektivt sätt ska kunna utföra sin kärnuppgift att förebygga, ingripa och utreda brott måste förstärkningar göras inom alla delar av rättsväsendet, och även inom myndigheter utanför rättsväsendet. Rättssystemets olika delar är beroende av varandra, och rättssystemet som helhet är beroende av det omgivande samhällets stödfunktioner.

Om polisen arbetar mer effektivt med att utreda och klara upp brott kommer detta öka belastningen på i första hand Åklagarmyndigheten. Alla åtgärder för att förbättra polisens effektivitet måste därför även få konsekvenser för resurstilldelningen till Åklagarmyndigheten. Det kräver i sin tur ökad kapacitet hos domstolarna och Kriminalvården.

Den nuvarande politiska inriktningen är att polisen ska förstärkas med ytterligare 10 000 polisanställda fram till 2024. Tillsammans med bl.a. de åtgärder som utskottet nu föreslår finns det anledning att tro att detta sammantaget kommer att leda till en ökning av uppklarandegraden av många typer av brott. Med den dimensionering som Åklagarmyndigheten har nu, riskerar detta att leda till en situation som kan äventyra de effektivitetsvinster som görs på polisens område. Denna farhåga förstärks av att läget inom Åklagarmyndigheten redan i dag är ansträngt. Även Ekobrottsmyndighetens, domstolarnas och Kriminalvårdens kapacitet behöver enligt utskottets uppfattning förstärkas.

Mot denna bakgrund anser utskottet att regeringen skyndsamt bör göra en genomlysning av Åklagarmyndighetens kapacitet och även utvärdera behovet av att förstärka myndighetens förmåga. Detsamma gäller för domstolarna och för Kriminalvården, där utskottet tidigare uppmärksammat den ansträngda situationen bl.a. när det gäller den höga beläggningsgraden både på anstalt och i häkten. En offensiv mot gängkriminaliteten och ökad effektivitet inom polisens brottsuppklarande verksamhet kommer utan tvekan att leda till många fler häktade.

Eftersom ekonomisk brottslighet både kan finansiera gängbrottslighet eller användas för att tvätta pengar intjänade på annan kriminell verksamhet finns det även anledning att genomlysa Ekobrottsmyndighetens kapacitet.

För att det ökade antalet anställda inom Polismyndigheten ska få genomslag i effektiviteten är det också viktigt att lyfta fram och genomlysa kapaciteten hos de myndigheter som samverkar med polisen inom ramen för det brottsförebyggande och den brottsutredande verksamheten. Förutom de myndigheter som nämnts ovan gäller detta även t.ex. Skatteverket, Kronofogdemyndigheten, Försäkringskassan och kommunernas socialtjänster.

Sammanfattningsvis bör regeringen således genomföra en bred genomlysning av kapaciteten hos rättsväsendets myndigheter samt övriga myndigheter som samverkar med polisen för att säkerställa att myndigheterna har tillräcklig kapacitet för att inte äventyra de effektivitetsvinster som görs på polisens område. Utskottet föreslår därför, med stöd av sin initiativrätt enligt

9 kap. 16 § RO, att riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om sådan bred genomlysning och tillkännager detta för regeringen.

Polisers anställningsvillkor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det utskottet anför om åtgärder för att förbättra polisernas anställningsvillkor och tillkännager detta för regeringen.

Jämför reservation 5 (S, V, MP).

Motionerna

I partimotion 2020/21:3365 Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 21 begärs ett tillkännagivande om att verka för att göra polisyrket mer attraktivt, bl.a. genom höjda löner och möjlighet att få studielånen avskrivna under en femårsperiod efter avslutad utbildning. I kommittémotionerna 2020/21:3300 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 3 och 2020/21:3306 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 3 begärs att regeringen ska säkerställa att de medel som avsattes till Polismyndigheten för löner i Moderaternas och Kristdemokraternas budget används för det ändamålet.

Bakgrund

År 2017 fick Polismyndigheten i uppdrag av regeringen att skapa förutsättningar för ytterligare förbättringar av arbetsmiljön samt fler karriärvägar för polisanställda (dnr Ju2017/06645/PO). Bland annat skulle Polismyndigheten ta fram en strategisk plan på kort och lång sikt för fler utvecklings- och karriärvägar inom myndigheten. Uppdraget slutredovisades den 22 maj 2018. I sin slutredovisning av uppdraget (Polismyndighetens dnr A330.338/2017) anför Polismyndigheten följande:

Arbetet med att förtydliga karriär- och utvecklingsvägar inom Polismyndigheten är omfattande och komplext då det berör fler än 30 000 anställda. Arbetet måste därför hanteras stegvis för att bli hanterbart. Den nu prioriterade delen av arbetet är tydliggörandet av hur en medarbetare kan stanna kvar och utvecklas i sin befintliga funktion, inte minst i de funktioner där det idag är svårt att behålla medarbetare. Myndigheten har i denna del, av strategiska skäl valt att inledningsvis prioritera karriär- och utvecklingsvägar – genom inrättandet av kompetensnivåer – för poliser i yttre tjänst, i synnerhet de poliser som arbetar vid lokalpolisområdena i den ingripande verksamheten. När arbetet med att ha tydliggjort karriär och utvecklingsvägar för poliser vid lokalpolisområdena, och som arbetar i den ingripande verksamheten, har genomförts kommer det att följas av arbete med att tydliggöra kompetensnivåer för medarbetare i andra funktioner, polisiära såväl som civila. Arbetsgruppen har som målbild att senast den 1 oktober 2019 successivt ha infört kompetensnivåer för flertalet funktioner. Parallellt med detta ska tydligare dialogverktyg tas

fram för att förbättra dialogen mellan chef och medarbetare rörande utveckling liksom kopplingen till lönekriterierna.

I polisens årsredovisning för 2018 anförs följande om karriär- och utvecklingsmöjligheter (s. 73):

Inom ramen för den lokala avtalsrörelsen 2017–2020 har parterna vid Polismyndigheten kommit överens om att under avtalsperioden fortsätta arbetet med att tydliggöra karriär- och utvecklingsvägar för att attrahera och behålla medarbetare. Arbetet har skett i samverkan med arbetstagarorganisationerna. I enlighet med denna överenskommelse har parterna fortsatt att utveckla metodiken med olika kompetensnivåer för i första hand den karriärväg som möjliggör att en medarbetare utvecklas i sin redan befintliga funktion. Denna metodik ska införas successivt i organisationen med början för poliser vid ingripandeverksamheten i lokalpolisområdena. [...] Vidare påbörjades under året en genomlysning av det regelverk som gäller för polisiära tjänstegrader. Syftet är att undersöka möjligheten att koppla systematiken för tjänstegrader till de tydliggjorda karriär- och utvecklingsvägarna.

Regeringen anförde i sitt ändrade regleringsbrev för 2019 för Polismyndigheten följande:

Myndigheten ska redovisa de särskilda åtgärder som i samråd med berörda parter har vidtagits för att öka attraktiviteten i polisyrket och förbättra villkoren. Av redovisningen ska också framgå vilka åtgärder som har vidtagits för att göra Polismyndigheten än mer attraktiv som arbetsgivare i syfte att nå målet om 10 000 fler anställda till 2024.

I Polismyndighetens årsredovisning för 2020 anges följande sammanfattande bedömning av myndighetens arbete med kompetensförsörjning (s. 15):

Den samlade bedömningen av Polismyndighetens arbete med kompetensförsörjningen under 2020 är att myndigheten har en fortsatt stark ställning som attraktiv arbetsgivare på arbetsmarknaden vilket bland annat syns på förmågan att attrahera och rekrytera personal, förmågan att behålla personal och förmågan att återanställa tidigare anställda. Antalet anställda poliser har aldrig varit fler. Sökande till civila anställningar har ökat och antalet sökande till grundutbildningen till polisman ligger fortsatt på höga nivåer. Dessutom har personalavgångarna minskat, och återanställningar av poliser ökade jämfört med året innan. Samtidigt har antalet studenter som antagits till grundutbildningen under 2020 varit färre än antalet utbildningsplatser. Polismyndighetens bedömning är att vårens provningsstopp till grundutbildning till polisman och konsekvenserna av coronapandemin under hösten påverkade antagningsomgångarna med utbildningsstart hösten 2020 och vårterminen 2021.

Coronapandemins påverkan på sjuktagen var förhållandevis liten och i kombination med minskat semesteruttag medförde detta att de tillgängliga personella resurserna inte påverkades i särskilt stor utsträckning. Fort- och vidareutbildningsverksamheten för 2020 begränsades på grund av pandemin, vilket till viss del påverkade myndighetens förmåga att kompetensutveckla medarbetarna.

Regeringen anförde följande i Polismyndighetens regleringsbrev för 2020:

Polismyndigheten ska fortsatt redovisa de åtgärder som i samråd med berörda parter har vidtagits för att öka attraktiviteten i polisyrket genom bättre villkor. Av redovisningen ska också framgå hur de

budgetförstärkande medlen använts till åtgärder för att göra Polismyndigheten än mer attraktiv som arbetsgivare i syfte att nå målet om 10 000 fler anställda till 2024.

I Polismyndighetens årsredovisning för 2020 anges följande om detta återrapporteringskrav (s. 125 f.):

De senaste åren har en uppvärdering av polisyrket varit ett särskilt fokus för lönesatsningar. Med hänvisning till detta har de extra medel till polislöner som beslutades i 2019 års statsbudget i princip oavkortat skjutits till lönerrevisionen per den 1 oktober 2019, vilken genomfördes under början av 2020. Lönerrevisionen möjliggjorde lönestrukturella förändringar utifrån polisregionernas och avdelningarnas kompetensförsörjningsbehov för i första hand poliser med polisiära funktioner. Dessutom höjdes begynnelselönenivån för nyblivna poliser med i genomsnitt ytterligare drygt 500 kronor per månad. Det innebär att genomsnittslönen för nya poliser nu ligger på drygt 27 000 kronor/månad. Under slutet av 2020 tillsköts motsvarande extra budgetmedel till uppvärdering av polisyrket. Dessa medel fördelades mellan poliser som uppehåller särskilt kompetensförsörjningskritiska polisiära funktioner i polisregionerna. Här avses polisiära funktioner i basen av kärnverksamheten där personalomsättningen över tid legat högre än vad som ger bra förutsättningar för en hållbar verksamhet. Syftet med fördelningen är alltså att förändra lönestrukturen för att minska den oönskade personalomsättningen i dessa funktioner.

I budgetpropositionen för 2021 anför regeringen följande (prop. 2020/21:1 utg.omr 4, s.44):

Satsningen på Polismyndigheten fortsätter. I syfte att stärka och vidareutveckla polisverksamheten ska Polismyndigheten till 2024 ha ökat antalet anställda med sammantaget 10 000 personer jämfört med hur många anställda som fanns vid ingången av 2016. Ambitionen är att fördelningen mellan civilanställda och poliser upprätthålls. Det innebär att Polismyndigheten kommer att ha drygt 38 000 anställda när utbyggnaden är klar. Polismyndigheten har under de senaste åren stärkt sin rekryteringskapacitet men fortsatta åtgärder för att bygga ut kapaciteten och göra polisyrket attraktivare behövs. Vid halvårsskiftet 2020 hade antalet anställda ökat med mer än 5 000 sedan satsningen inleddes. I rekryteringskampanjerna har myndigheten fokuserat extra på att få fler sökande som är kvinnor och sökande med utländsk bakgrund. Det är viktigt med såväl rätt kompetens som mångfald i Polismyndigheten för att möta verksamhetens behov och framtidens utmaningar. Utöver att anställa ny personal är det viktigt att behålla de redan anställda samt att återrekrytera poliser som tidigare har slutat – ett arbete som hittills har varit framgångsrikt, då den tidigare utvecklingen mot att allt fler poliser slutar nu har brutits och mer än var fjärde polis som slutat sedan 2015 har återanställts. I enlighet med Polismyndighetens ambition att göra myndigheten till en än mer attraktiv arbetsgivare fortsätter arbetet med att stärka de polisanställdas arbetsvillkor och säkerhet, bl.a. genom ett intensifierat arbetsmiljöarbete. Även arbetet med att tydliggöra karriär- och utvecklingsvägar fortsätter. En funktionsinriktad polisutbildning har utvecklats vilket innebär att anställda experter utan polisutbildning kan genomgå en komprimerad polisutbildning för att få polismans befogenhet. Dessutom finns möjlighet för poliser att få en kandidatexamen i ämnet Polisiärt arbete. Åtgärder för såväl bättre arbetsvillkor och karriärvägar som bättre arbetsmiljö och säkerhet är viktiga delar i arbetet med att öka

attraktiviteten i polisyrket. Satsningen på 10 000 fler polisanställda ligger fast. Behovet av ytterligare tillskott hanteras i kommande budgetpropositioner.

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet har flera gånger tidigare behandlat bl.a. frågor om polisers anställningsvillkor.

Om polislöner anförde utskottet i budgetbetänkandet för 2018 (bet. 2017/18:JuU1) att goda arbetsvillkor är en viktig del i en framgångsrik rekrytering till polisyrket, liksom i att kunna behålla de poliser som redan finns. Frågor om lönesättning m.m. är emellertid upp till arbetsmarknadens parter att besluta om. Utskottet konstaterade att det genom de kraftiga tillskott till Polismyndigheten som föreslogs i budgetpropositionen skapades utrymme för särskilda lönesatsningar inom polisen. Mot denna bakgrund avstyrkte utskottet ett motionsyrkande om en särskild satsning för att höja lönerna och förbättra arbetsvillkoren för vissa poliser i kärnverksamheten.

Utskottet anförde i samband med behandlingen av budgetpropositionen för 2019 följande (bet. 2018/19:JuU1 s. 43 f.):

För att möjliggöra en stor ökning av antalet poliser krävs, utöver förstärkta resurser, även särskilda åtgärder för att göra polisyrket mer attraktivt. För att behålla erfarna poliser och locka fler nya poliser till yrket behöver polislönerna höjas. Utskottet föreslår därför att Polismyndighetens anslag ökas med 360 miljoner kronor 2019, 720 miljoner kronor 2020 och 1,1 miljarder kronor 2021 för att möjliggöra en höjning av polisernas löner. Genom att skjuta till särskilda medel möjliggörs en höjning av polisernas löner med i genomsnitt 3 000 kronor i månaden under budgetperioden. Den närmare fördelningen av de tillförda medlen anser utskottet bör beslutas av myndigheten i samråd med berörda parter.

Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2018/19:73).

Utskottet anförde i ett betänkande om polisfrågor våren 2019 (bet. 2018/19:JuU10) att det är en fråga för Polismyndigheten att besluta om kriterierna för chefspositioner inom myndigheten. Utskottet noterade vidare att det pågår en översyn av karriär- och utvecklingsmöjligheterna inom polisen. Av den anledningen avstyrkte utskottet motionsyrkanden om fler karriärvägar och om behörigheten till högre polisbefattningar.

Utskottet behandlade även under hösten 2019 (bet. 2019/20:JuU1 s. 72 f.) frågor om polisens anställningsvillkor. Utskottet konstaterade att polislönerna behöver höjas för att behålla erfarna poliser och locka fler nya poliser till yrket samt att det höjda anslag som Polismyndigheten föreslogs få också skapar utrymme för särskilda lönesatsningar. Själva lönebildningsprocessen bör dock i vederbörlig ordning skötas av arbetsmarknadens parter. Mot denna bakgrund avstyrktes yrkanden om höjda polislöner och riktade lönesatsningar. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2019/20:103).

Det kan också nämnas att utbildningsutskottet tidigare har behandlat motionsyrkanden om avskrivningar av studielån för vissa yrkeskategorier, bl.a. poliser, i samband med beredningen av budgetpropositionen hösten 2019

(bet. 2019/20:UbU2 s. 24). Utbildningsutskottet hänvisade till tidigare behandling av frågan och anförde bl.a. att avskrivning av studieskulden för vissa yrkesgrupper kan leda till att systemet uppfattas som orättvist av låntagarna. Utskottet fann därmed inga skäl för att bifalla förslag om att införa nya anslag som syftar till avskrivning av studielån för olika yrkesgrupper.

Utskottets ställningstagande

Bristen på kvalificerade sökande till polisutbildningen är i dag enligt utskottet ett av de allvarligaste hindren mot att öka antalet poliser. Vidare måste duktiga poliser förmås att stanna kvar i yrket.

De förstärkningar som gjorts av polisens villkor är bra men enligt utskottet otillräckliga. Det behövs därför en bred översyn av olika sätt att långsiktigt förstärka polisyrkets attraktivitet. Det kan t.ex. handla om att förbättra de långsiktiga karriärmöjligheterna för poliser genom att införa fler specialtjänster och andra befordrande tjänster och att göra anställningsvillkoren för poliser mer konkurrenskraftiga. Regeringen bör se till att en sådan översyn görs omgående. Utskottet föreslår därför att riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om en bred översyn av olika sätt att långsiktigt förstärka polisyrkets attraktivitet och tillkännager detta för regeringen. Därmed tillstyrks motionerna 2020/21:3365 (M) yrkande 21, 2020/21:3300 (M) yrkande 3 och 2020/21:3306 (M) yrkande 3 delvis.

Skyddet av polisers personuppgifter

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det utskottet anför om förstärkt skydd för polisers personuppgifter och tillkännager detta för regeringen.

Motionerna

I partimotion 2020/21:3365 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 29 begärs att en utredning tillsätts om förbättrat skydd av poliser och andra myndighetspersoners identitet. Motionärerna menar att ett förbättrat skydd av identitetsuppgifter behövs för att anställda på olika myndigheter ska våga utföra sina arbetsuppgifter och fatta beslut. Utredningen ska syfta till att fler kategorier av anställda kan få skyddade uppgifter av olika slag, beroende på skyddsbehov. Liknande yrkanden finns i kommittémotionerna 2020/21:639 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 34 och 2020/21:3300 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 13.

Bakgrund

Skydd av identitetsuppgifter

Uppgifter som registreras i folkbokföringen är som regel offentliga. Sekretess gäller hos alla myndigheter om det av särskild anledning kan antas att den enskilde, eller någon närstående, kan lida skada eller men om uppgifter om personen lämnas ut (22 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen [2009:400]). En sådan särskild anledning som avses i bestämmelsen kan vara befarad personförföljelse. Om man på förhand kan misstänka att utlämnande av uppgifter om en person kan förorsaka personförföljelse eller annan skada kan en sekretessmarkering i folkbokföringsregistret tillgripas som en första skyddsåtgärd. Markeringen anger att särskild försiktighet bör iakttas vid bedömningen av om uppgifter om personen i fråga bör lämnas ut, eftersom uppgifterna kan omfattas av sekretess. Sekretessmarkeringen är alltså avsedd att ge myndigheterna en varningssignal inför uppgifter som normalt lämnas ut utan särskild sekretessprövning. Förfarandet med sekretessmarkering har sin grund i en administrativ bestämmelse som gör det möjligt att göra en särskild anteckning om att det kan antas att en uppgift inte får lämnas ut på grund av sekretess (5 kap. 5 § första stycket offentlighets- och sekretesslagen).

Ett annat sätt att skydda personuppgifter i folkbokföringen är att genom ett beslut om det som tidigare hette kvarskrivning. Det ersattes den 1 januari 2019 av skyddad folkbokföring, som är ett mer flexibelt institut. Ett beslut om skyddad folkbokföring enligt 16 § folkbokföringslagen (1991:491) tillåter att en person får vara folkbokförd på en annan folkbokföringsadress än där personen är bosatt om personen av särskilda skäl kan antas bli utsatt för brott, förföljelse eller allvarliga trakasserier på annat sätt och om åtgärden med hänsyn till den enskildes förmåga och övriga förutsättningar kan antas tillgodose behovet av skydd. Skyddad bokföring får även avse den utsatta personens medflyttande familj. Skatteverket ska begära hjälp av Polismyndigheten vid utredningar av frågor om skyddad folkbokföring, om det inte är obehövligt. Vidare ska Polismyndigheten och socialnämnden på Skatteverkets begäran ge hjälp vid utredningar av frågor om skyddad folkbokföring eller sekretessmarkering i folkbokföringen. Skatteverket ska lämna stöd till den som har medgetts skyddad folkbokföring så att skyddet kan upprätthållas.

Bestämmelser om fingerade personuppgifter regleras i lagen (1991:483) om fingerade personuppgifter. Enligt lagen kan en folkbokförd person som riskerar att bli utsatt för allvarlig brottslighet som riktar sig mot hans eller hennes liv, hälsa, frihet eller frid medges att använda andra personuppgifter om sig själv än de verkliga (fingerade personuppgifter). Det krävs också att personen inte kan ges tillräckligt skydd genom skyddad bokföring eller på annat sätt. Huvudregeln är att medgivandet gäller för obegränsad tid, men det får begränsas till en viss tid. Ett medgivande att använda fingerade personuppgifter får även ges åt en familjemedlem som varaktigt bor

tillsammans med den person som riskerar att bli utsatt för allvarlig brottslighet. En fråga om medgivande prövas av Polismyndigheten.

Enligt 2 a § polislagen (1984:387) får Polismyndigheten bedriva särskilt personsäkerhetsarbete i fråga om vittnen och andra hotade personer. I förordningen (2006:519) om särskilt personsäkerhetsarbete m.m. finns föreskrifter om sådant arbete. Av dessa framgår att särskilt personsäkerhetsarbete får bedrivas i fråga om bl.a. anställda inom rättsväsendet och deras närstående. En person får bli föremål för särskilt personsäkerhetsarbete om det finns en påtaglig risk för att allvarlig brottslighet riktas mot hans eller hennes eller en närståendes liv, hälsa, frihet eller frid. Den som blir föremål för särskilt personsäkerhetsarbete ska få hjälp med de säkerhetsåtgärder som bedöms möjliga och nödvändiga att genomföra. Han eller hon ska även få hjälp med myndighetskontakter och annat som krävs för att personsäkerhetsarbetet ska kunna bedrivas. Det är Polismyndigheten som ansvarar för det särskilda personsäkerhetsarbetet. Det är den mest ingripande skyddsåtgärden. Arbetet används enbart i undantagsfall och kallas i bland för vittnesskyddsprogrammet.

Tjänstekort till anställda och uppdragstagare i offentlig verksamhet regleras av förordningen (1958:272) om tjänstekort. Den 1 februari 2020 trädde ändringar i förordningen i kraft, i syfte att minska utsattheten för sådana yrkespersoner. Numera räcker det att ange tilltalsnamnets första bokstav och efternamn samt identifikationsnummer på tjänstekortet, i stället för- och efternamn samt personnummer som tidigare krävdes. Tjänstekorten ska precis som tidigare också innehålla ett välliknande fotografi och uppgift om personens tjänst eller uppdrag. Myndigheter som utpekats i 4 § kan utfärda ett särskilt tjänstekort för vissa kategorier av personer med arbetsuppgifter som medför en påtaglig risk att han eller hon eller någon närstående utsätts för hot eller våld. På särskilda tjänstekort anges ett tjänstgöringsnummer istället för uppgifter om personens namn och tjänst eller uppdrag. Genom förordningsändringen utökades Polismyndighetens och Säkerhetspolisens möjlighet att utfärda särskilda tjänstekort till att omfatta samtliga anställda vid myndigheterna. Tjänstekort som utfärdas av Polismyndigheten regleras också av Polismyndighetens föreskrifter och allmänna råd om tjänstekort (PMFS 2020:4).

I en interpellationsdebatt den 23 mars 2021 anförde inrikesministern bl.a. följande i svaret på en fråga om regeringen avsåg att införa skyddade uppgifter för poliser och andra yrkesgrupper inom de rättsvårdande instanserna (ip. 2020/21:525).

När det gäller möjligheten att skydda uppgifter om offentliganställda står viktiga intressen mot varandra. Vid myndighetsutövning är det centralt att den enskilde kan få veta vem som fattar besluten. Det handlar om transparens och förutsättningar för ansvarsutkrävande. Allmänintresset av att kunna ta del av uppgifter om offentliganställda är starkt. Samtidigt kan hot, våld och trakasserier mot offentliganställda innebära både ett arbetsmiljöproblem och ett demokratiproblem. Med hänsyn till de anställdas och deras familjers och andra närståendes trygghet har det därför

ansetts vara motiverat att vissa uppgifter om offentliganställda skyddas. Utgångspunkten är i dag att sekretess gäller för anställdas bostadsadresser och privata telefonnummer. Hos vissa myndigheter där personalen särskilt kan riskera att utsättas för till exempel hot eller våld kan även personnummer och födelsedatum skyddas. Det gäller bland annat för anställda hos Polismyndigheten och socialnämnderna. Hotade och förföljda personer kan också under vissa förhållanden få sina uppgifter skyddade i folkbokföringen.

Sammanfattningsvis har både regeringen och Polismyndigheten vidtagit flera åtgärder för en tryggare arbetsmiljö för myndighetens anställda. Regeringen arbetar kontinuerligt och målmedvetet för att ge de brottsbekämpande myndigheterna bästa möjliga förutsättningar för att utföra sina uppdrag. Regeringen kommer även fortsättningsvis att noga följa utvecklingen och utesluter inte att vidta ytterligare åtgärder vid behov.

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet har flera gånger behandlat motionsyrkanden om att underlätta för poliser och andra yrkeskategorier att få skyddade personuppgifter eller på annat sätt vara anonyma i sin tjänsteutövning, bl.a. våren 2019 (bet. 2018/19:JuU10 s. 183 f.). Utskottet uttryckte då förståelse för polisens utsatta position och deras behov av att under vissa omständigheter skydda sina personuppgifter. Utskottet noterade att reglerna om skyddet för utsatta personers personuppgifter nyligen varit föremål för en översyn. Vidare hade det framkommit att utsatt personal inom Polismyndigheten får bistånd av rikspolischefens kansli i frågor som gäller skydd av personuppgifter. Mot bl.a. den bakgrunden avstyrktes motionsyrkandena. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2018/19:191).

Utskottet vidhöll sin uppfattning och avstyrkte liknande motionsyrkanden våren 2020 (bet. 2019/20:JuU25 s. 161 f.). Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2019/20:256).

Utskottets ställningstagande

Våld och hot mot poliser är ett allvarligt problem. Det förekommer också i dag att personer som arbetar med viktiga samhällsfunktioner, inte minst i s.k. blåljusyrken, inte kan utföra sitt arbete i vissa områden utan att de utsätts för hot, trakasserier och till och med våld. Åtgärder för att förbättra polisens arbetsmiljö är därför en viktig fråga som måste prioriteras högt. Det är också av stor betydelse för att Polismyndigheten ska kunna rekrytera och behålla personal.

En del i den allt grövre brottsligheten i dagens samhälle är att poliser blir alltmer utsatta. Poliser vittnar om att de möts av en växande respektlöshet och allt mer aggressivitet. Undersökningar som Polisförbundet och Polismyndigheten gjort visar att hot och våld riktat mot poliser dels ökat, dels ändrat karaktär och blivit grövre. Det finns också uppgifter om att det i dag är

vanligare än tidigare att hot mot poliser är personliga och riktas mot polisens familj och privatliv.

Utskottet anser mot denna bakgrund att skyddet för poliser och rättsväsendets personal behöver förstärkas. Ett första steg är att ge polisers personuppgifter ett starkare skydd i offentlighets- och sekretesslagen. Detta är visserligen inte en okomplicerad fråga, och det finns ett starkt intresse av att undvika anonym offentlig maktutövning. Samtidigt finns det också viktiga värden i den andra vågskålen, och ytterst är detta en fråga om rättsstatens integritet. Vi måste undvika en utveckling som innebär att människor tvekar inför att ta sig an svåra men samhällsviktiga uppgifter, som att utreda grova brott eller att verka som patrullerande polis i utsatta områden. Huvudregeln bör enligt utskottet därför vara att uppgifter om polisens identitet och hemadress inte ska vara offentliga. Vidare bör det övervägas om lagstiftning bör införas för att minska spridningen av personuppgifter när det gäller poliser och anhöriga till poliser till olika upplysningsföretag. I detta sammanhang bör även övervägas om skyddet för andra personer som arbetar inom rättsväsendet också behöver stärkas.

Sammanfattningsvis föreslår utskottet därför att riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om ett förstärkt skydd för polisens personuppgifter och tillkännager detta för regeringen. Därmed tillstyrks motionerna 2020/21:3365 (M) yrkande 29, 2020/21:639 (SD) yrkande 34 och 2020/21:3300 (M) yrkande 13.

Polisens tekniska inhämtningsförmåga

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att utveckla polisens tekniska inhämtningsförmåga och tillkännager detta för regeringen.

Bakgrund

I januari 2021 antog Polismyndigheten en plan för att utveckla polisiära metoder och utrustning 2021-2023 (PM 2021:3). I planen beskrivs hur Noa ska leda och styra utvecklingen av polisiära metoder och utrustning samt avdelningens strategiska projekt under den kommande treårsperioden. Utvecklingen av tillgången till kameror och liknande teknisk utrustning sker bl.a. inom ramen för Polisens nationella kameraprojekt, som leds av Noa och Utvecklingscentrum Stockholm. Projektet omfattar att ta fram metoder och utrustning för allmän kamerabevakning samt försöksverksamhet med kroppsburna kameror och beräknas avslutas under 2021. I Polismyndighetens årsredovisning för 2020 anges följande (s. 77 f.) om kamerabevakning:

Utbyggnaden av fast kamerabevakning har ökat kraftigt de senaste åren, men det finns alltså en stor efterfrågan på fler fasta kameror runt om i

landet, inte minst i de särskilt utsatta områdena. Under 2020 etablerades fast kamerabevakning på platser dit allmänheten har tillträde i Örebro, Borås, Södertälje, Umeå, Eskilstuna och Stockholm. Därtill har alla polisregioner försetts med utrustning för att kunna etablera tillfällig kamerabevakning vid hastigt uppkommet behov. Vid årsskiftet lades ansvaret från Datainspektionen över till Polismyndigheten att fatta beslut om kamerabevakning. Kameramaterialet har varit och är en viktig del i utredningsarbetet gällande grova brott där det kommer till användning som en del av bevisningen. Parallellt med andra trygghetsskapande åtgärder har vi stärkt vår förmåga att snabbt kunna etablera kamerabevakning på en brottsutsatt plats för att öka tryggheten för de som vistas på dessa platser. I dagsläget har polisen drygt 400 kameror där majoriteten är placerade i utsatta områden. I takt med att kameramaterialet ökat har även tillgången till verktyg för att effektivisera arbetet ökat. I juli genomförde polisen ett förhandssamråd med DI gällande videoanalysverktyg inom ramen för förundersökning. Det innebär att arbetet effektiviseras och att tidsbesparing sker vid genomgång av stora mängder film. Det medför även ett ökat skydd för den personliga integriteten då granskning enbart sker av objekt som är relevanta för utredningen. It-förmågor för bearbetning och analys genom bland annat maskininlärning ("AI") för ljud, bild och videoanalys samt text- och språkanalys kommer fortsatt att förutsätta omfattande utvecklingsinsatser och inköp.

Våren 2018 inleddes en försöksverksamhet i tre polisområden i Stockholm, där 300 poliser utrustades med kroppsburna kameror. Brottsförebyggande rådet (Brå) har undersökt hur poliserna använt kamerorna och vilka effekter satsningen haft (Kroppsburna kameror – En utvärdering av pilotverksamheten i polisregion Stockholm, rapport 2020:1). I rapporten beskrivs också hur kamerorna fungerar (s. 30 f.). Brås övergripande slutsats är att utfallet ligger i linje med några av de uttryckta intentionerna med pilotverksamheten. Enligt Brå är förändringarna dock tämligen blygsamma, särskilt om man har i åtanke att förväntningarna på kamerorna är höga och att det rör sig om omfattande investeringar. I rapporten konstateras att vissa former av våld och trakasserier mot poliser har blivit mindre vanliga och att kamerorna har bidragit till en känsla av ökad trygghet. Ett annat resultat är att filmerna från de kroppsburna kamerorna sällan används som bevisning i domstol. Sammanfattningsvis är Brås bedömning att det finns en betydande potential när det gäller att utveckla ett mer strategiskt arbetssätt med kamerorna. I rapporten föreslås att Polismyndigheten ska vidta insatser inom fyra områden: utbildning och klargörande riktlinjer, systematisk dokumentation, strategiskt arbete mot mål samt återkoppling och goda exempel.

I Riksrevisionens granskningsrapport Rätt insats på rätt plats – polisens arbete i utsatta områden (RiR 2020:20) från november 2020 konstaterar Riksrevisionen att det råder brist på teknisk utrustning i form av bevakningskameror och kroppsburna kameror i utsatta områden. I rapporten lämnar Riksrevisionen rekommendationer till Polismyndigheten, bl.a. om att säkerställa att polisen har tillgång till den tekniska utrustning, t.ex. kameror, som behövs för att kunna arbeta effektivt i utsatta områden.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att det i takt med att Polismyndigheten växer kommer att krävas mer resurser t.ex. till utbyggda it-system, fler mobiltelefoner och kommunikationsterminaler samt en nödvändig uppdatering av polisens bilflotta. Polismyndighetens tekniska förmåga behövs emellertid också förstärkas. Betydelsen av digitala bevis ökar, bl.a. då det finns fler videoupptagningar från olika källor som bevakningskameror, polisens egna kroppskameror och drönare att tillgå. Till detta kommer utvecklingen av hemliga tvångsmedel som hemlig dataavläsning. Detta är i sig en följd av att en allt större del av kommunikationen i de kriminella nätverken sker via digitala kommunikationer som ofta är krypterade.

Mot denna bakgrund är det viktigt att regeringen vidtar åtgärder som säkerställer att Polismyndigheten utvecklar sin tekniska inhämtningsförmåga. Detta kommer att leda till ett mer effektivt arbete och därmed också en högre uppläringsprocent när det gäller brott. Med stöd av sin initiativrätt enligt 9 kap. 16 § RO föreslår utskottet därför att riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att utveckla polisens tekniska inhämtningsförmåga och tillkännager detta för regeringen.

Samverkan i syfte att förhindra bedrägerier mot välfärdssystemen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det utskottet anför om ökad samverkan i syfte att förhindra bedrägerier mot välfärdssystemen och tillkännager detta för regeringen.

Motionerna

I partimotion 2020/21:3365 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 7 begärs att alla relevanta myndigheter ska delta aktivt i det brottsbekämpande arbetet och att detta ska anges i myndigheternas regleringsbrev. Vidare menar motionärerna att det myndighetsgemensamma arbetet mot organiserad brottslighet bör omfatta fler myndigheter, att arbetet ska bedrivas effektivt och följas upp. Liknande yrkanden om statliga myndigheters uppdrag framställs i kommittémotionerna 2020/21:2957 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 16 och 2020/21:3302 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkandena 7. Yrkanden om bättre samverkan finns i kommittémotionerna 2020/21:2957 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 15, 2020/21:3307 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 38 och motion 2020/21:3302 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 41.

Bakgrund

Gällande rätt

Bidragsbrottslagen (2007:612) innehåller regler som ska ge ett straffrättsligt skydd för välfärdssystemen, bevara förtroendet för systemen och skydda de offentliga finanserna. Lagen omfattar bidrag, ersättningar, pensioner och lån för personligt ändamål som enligt lag eller förordning beslutas av Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, Centrala studiestödsnämnden, Migrationsverket, Arbetsförmedlingen, kommunerna eller arbetslöshetskassorna (1 §). Från och med januari 2020 har tillämpningsområdet utvidgats och omfattar även stöd, bidrag och ersättningar som enligt lag eller förordning beslutas av Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen eller en kommun och avser en enskild person, men betalas ut till eller tillgodoräknas någon annan än den enskilde.

Den som lämnar oriktiga uppgifter eller inte anmäler ändrade förhållanden som han eller hon är skyldig att anmäla enligt lag eller förordning, och på så sätt orsakar fara för att en ekonomisk förmån felaktigt betalas ut eller betalas ut med för högt belopp, döms för bidragsbrott till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader (2 §). Om brottet är grovt, döms för grovt bidragsbrott till fängelse, lägst i sex månader och högst i sex år. Enligt 6 § bidragsbrottslagen ska de myndigheter som anges i 1 § samt kommuner och arbetslöshetskassor anmäla till Polismyndigheten.

Lagen (2008:206) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen avser att upptäcka och förhindra felaktiga utbetalningar och omfattar enligt 1 § bidrag, ersättningar och lån för personligt ändamål som enligt lag eller förordning beslutas av Migrationsverket, Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, Centrala studiestödsnämnden, Arbetsförmedlingen eller arbetslöshetskassorna. Underrättelseskyldigheten gäller även för Skatteverket och Kronofogdemyndigheten (2 §). Från och med den 1 januari 2020 omfattar underrättelseskyldigheten även pensioner och har utvidgats på samma sätt som bidragsbrottslagen. Vidare omfattar numera skyldigheten att underrätta även kommunerna.

I propositionen Ett starkare skydd för välfärdssystemen (prop. 2018/19:132) lämnade regeringen flera förslag som syftade till att förstärka det straffrättsliga skyddet för välfärdssystemen. Genom lagändringar som trädde i kraft den 1 januari 2020 utvidgades bidragsbrottslagens (2007:612) tillämpningsområde och kom därmed att avse stöd, bidrag och ersättningar som enligt lag eller förordning beslutas av Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen eller en kommun och avser en enskild person, men betalas ut till eller tillgodoräknas någon annan än den enskilde (ekonomiskt stöd). Lagändringen innebar även att t.ex. tandvårdsstöd och olika former av arbetsmarknadspolitiska stöd kom att omfattas av lagen. Maximistraffet för grovt bidragsbrott skärptes från fängelse i fyra år till fängelse i sex år. Straffskalan för grovt brott kom därmed att överensstämma med den som gäller för grovt bedrägeri och grovt skattebrott.

Andra straffrättsliga bestämmelser som kan vara tillämpliga vid brott mot välfärdssystemen finns i brottsbalken, t.ex. bestämmelserna om bedrägeri, olovligt förfogande, urkundsförfalskning, osant intygande och osann eller vårdslös försäkrans.

Myndighetsgemensam satsning mot organiserad brottslighet

Sedan 2009 samverkar tolv svenska myndigheter med underrättelser och operativa insatser mot kriminella individer, nätverk och fenomen i en satsning mot den organiserade brottsligheten. Satsningen är på uppdrag av regeringen.

Myndigheterna som ingår i satsningen är Ekobrottsmyndigheten, Försäkringskassan, Kriminalvården, Kronofogdemyndigheten, Kustbevakningen, Migrationsverket, Polismyndigheten, Skatteverket, Säkerhetspolisen, Tullverket och Åklagarmyndigheten.

Ytterligare nio myndigheter ingår som nätverksmyndigheter: Arbetsmiljöverket, Bolagsverket, Centrala studiestödsnämnden, Finansinspektionen, Inspektionen för vård och omsorg, Pensionsmyndigheten, Statens Institutionsstyrelse, Transportstyrelsen samt Länsstyrelsen i Stockholms län som samordnar övriga länsstyrelser i satsningen.

Satsningen leds av samverkansrådet och verkar genom operativa rådet, Nationellt underrättelsecentrum (Nuc) samt dess styrgrupp, sju regionala samverkansråd (RSR) och åtta regionala underrättelsecentrum (Ruc). Operativa rådet ansvarar för helhetsbilden av den operativa verksamheten och ska besluta om nationella myndighetsgemensamma insatser. Till stöd för arbete i samverkansrådet och operativa rådet finns ett sekretariat på Polismyndigheten.

De samverkande myndigheterna ska gemensamt bekämpa den organiserade brottsligheten genom brottsförebyggande åtgärder, administrativa åtgärder, exekutiva åtgärder, lagföring och återtagande av brottsvinster. Fokus ska ligga på bekämpning av allvarlig och samhällshotande organiserad brottslighet och mot organiserad brottslighet i lokalsamhället med särskilt fokus på utsatta områden. Myndigheterna ska säkerställa att det finns resurser för åtgärder inom den myndighetsgemensamma satsningen. Arbetet ska präglas av effektivitet och uthållighet i syfte att långsiktigt uppnå ett mer rättssäkert och tryggare samhälle. Internationell samverkan ska vara ett naturligt inslag i arbetet.

Regeringen beslutade 2015 att det myndighetsgemensamma arbetet mot organiserad brottslighet skulle utvecklas och de tolv myndigheterna fick bl.a. i uppdrag att genomföra organisatoriska förändringar. Uppdragen innebär att de samverkande myndigheterna gemensamt ska bekämpa den organiserade brottsligheten. Fokus ska ligga på bekämpning av allvarlig och samhällshotande organiserad brottslighet, och mot organiserad brottslighet i lokalsamhället med särskilt fokus på utsatta områden. Regeringsuppdragen har slutredovisats men verksamheten fortgår och redovisas årligen till regeringen. I redovisningen för 2020 anges bl.a. att nivån för lagföring var den hittills

högsta sedan satsningen startade 2009, att en stor bedrägerihärva klarats upp samt att stora beslag av narkotika, vapen och sprängmedel har gjorts inom ramen för satsningen (Myndigheter i samverkan mot den organiserade brottsligheten 2020, s. 5 f.).

Riksrevisionen har, med tyngdpunkt på tidsperioden 2013–2018, granskat om regeringen styrt de samverkande myndigheterna på ett tydligt och samordnat sätt samt om de samverkande myndigheterna har skapat förutsättningar för att uppnå målen för det myndighetsgemensamma arbetet mot organiserad brottslighet. Granskningen resulterade i rapporten Myndighetsgemensamt arbete mot organiserad brottslighet – brister i styrning och uppföljning (RiR 2019:11), som innehåller följande sammanfattande slutsatser och rekommendationer:

Riksrevisionen bedömer att myndigheterna i vissa delar skapat tillräckliga förutsättningar för det myndighetsgemensamma arbetet, men att de inte skapat tillräckliga förutsättningar för att kunna följa upp verksamheten och därmed uttala sig om dess måluppfyllelse och effektivitet.

Riksrevisionen bedömer vidare att regeringen inte har haft en tillräckligt tydlig och samordnad styrning av de myndigheter som ingår i det myndighetsgemensamma arbetet. En stor del av regeringens ansvar har delegerats till myndigheterna och därigenom har dessa fått ett stort utrymme att tolka uppdraget och avgöra omfattningen. Uppföljning är därför särskilt viktigt, inte minst då arbetet fortsätter att öka i omfattning sett till antalet involverade myndigheter och den mängd resurser som tas i anspråk. Riksrevisionen anser dock att regeringen inte i tillräcklig utsträckning följt verksamheten för att försäkra sig om att den når sina mål.

Baserat på de bedömningar som presenterats ovan är Riksrevisionens sammanfattande slutsats att varken regeringen eller myndigheterna säkerställt att verksamheten bedrivs så att målen kan nås, framför allt då det saknas tillräckliga förutsättningar för att de ska kunna uttala sig om den myndighetsgemensamma verksamhetens måluppfyllnad. Besläktat med detta är också att det saknas uppgifter för att kunna följa den totala resursåtgången, varför det alltså än mindre går att uttala sig om effektiviteten i arbetet.

Rekommendationer

Riksrevisionen rekommenderar regeringen att

- säkerställa att styrningen av det myndighetsgemensamma arbetet samordnas regelbundet. Detta för att kunna förtydliga styrningen i de 10 frågor som uppstår hos myndigheterna.
- regelbundet följa upp den myndighetsgemensamma verksamheten avseende resursåtgång och resultat för att tillse att den når sina mål och för att få tillräckliga underlag för sin fortsatta styrning. Detta gäller för såväl de enskilda myndigheternas del av arbetet som det myndighetsgemensamma arbetet som helhet.

Riksrevisionen rekommenderar de samverkande myndigheterna att skapa förutsättningar för att kunna göra en rättvisande och tillförlitlig redovisning av resursåtgång och resultat av den gemensamma verksamheten, och därigenom i förlängningen kunna göra en bedömning av verksamhetens måluppfyllelse och effektivitet.

Sedan den 31 mars 2020 anges det i de tolv myndigheternas respektive instruktion att myndigheten ska delta i det myndighetsgemensamma arbetet mot den grova och organiserade brottsligheten. I regeringens skrivelse Redovisning av åtgärder i enlighet med målsättningarna i det nationella brottsförebyggande programmet Tillsammans mot brott (skr. 2020/211:63) framhålls att administrativa åtgärder av olika slag ofta är av central betydelse för att förebygga ekonomisk och organiserad brottslighet som ofta bedrivs inom ramen för legala verksamheter och därmed omfattas av tillsynsmyndigheternas kontroller. I skrivelsen ges exempel på sådana åtgärder som vidtagits av flera myndigheter gemensamt (s. 34 f.). I skrivelsen redogörs också bl.a. för arbete med att beakta brottsförebyggande aspekter vid fysisk planering (s. 40 f.).

Pågående arbete

Regeringen har genom åren tillsatt flera utredningar på området med syftet att säkerställa att utbetalningar från välfärdssystemen blir korrekta och att motverka bidragsbrott. I juni 2016 tillsatte regeringen Delegationen för korrekta utbetalningar från välfärdssystemen. Delegationen lämnade i december 2019 betänkandet Samlade åtgärder för korrekta utbetalningar från välfärdssystemen (SOU 2019:59). Betänkandet har varit på remiss och bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

I departementspromemorian Myndigheter i samverkan mot arbetslivskriminalitet (Ds 2021:1) föreslås att det tillsätts en utredning för att identifiera vilken information som behövs för myndigheternas samverkan och att utredningen bör se över möjligheterna att öka informationsdelning med stöd av lagen (2008:206) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Förslagen bereds inom Regeringskansliet.

Övriga upplysningar

Regeringen anför i årets budgetproposition (prop. 2020/21:1, utg.omr. 4, s. 12)

Det går varken utifrån kriminalstatistik eller NTU att få en heltäckande bild av den brottslighet som begås av kriminella nätverk. Enligt Brå (2016:12) finns en bredd av aktörer och nätverk inom den organiserade brottsligheten med delvis olika sammansättning och karaktär. Enligt den myndighetsgemensamma lägesbilden om organiserad brottslighet 2019 bedömer myndigheterna att den ökade globaliseringen och digitaliseringen påverkar den organiserade brottsligheten. De kriminella nätverken arbetar alltmer gränsöverskridande. Brottsligheten mot välfärds- och förmånssystemen är fortsatt omfattande. Det kan handla om felaktiga arbetstillstånd, osanna intyg och oriktig folkbokföring som orsakar felaktiga utbetalningar. För att få en bättre bild av den organiserade brottslighetens utveckling har Polismyndigheten tagit fram en nationell modell för att kartlägga kriminella nätverk.

Socialförsäkringsminister Ardalan Shekarabi uppgav i en interpellation om åtgärder mot felaktiga utbetalningar och bidragsfusk (ip. 2020/21:229) bl.a. följande.

De senaste åren har ett stort antal utredningar presenterat förslag inom området, och arbetet med att ta om hand utredningsförslagen har hög prioritet inom Regeringskansliet.

Regeringen har redan vidtagit en rad kraftfulla åtgärder. Bland annat har folkbokföringsbrottet återinförts och en utredning tillsatts för att minska fel i folkbokföringen. Därutöver har regeringen genomfört skärpningar i såväl bidragsbrottslagen som lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen.

Regeringen har också förtydligat i Försäkringskassans instruktion att myndigheten ska delta i det myndighetsgemensamma arbetet mot den grova och organiserade brottsligheten.

Försäkringskassan har de senaste åren utvecklat sin utredningsmetodik för att motverka felaktiga utbetalningar och bidragsbrott, bland annat genom att använda sig av riskprofilering och särskilda utredningsteam. Därtill har Försäkringskassan inom tillfällig föräldrapenning genom ett ökat antal slumpmässiga kontroller lyckats förebygga brott och därigenom förhindra långt fler felaktiga utbetalningar än under tidigare år redan innan utbetalningarna gjorts.

Myndigheten har vidare löpande kontakt med Inspektionen för vård och omsorg gällande misstänkt oseriösa assistansanordnare och har tillsammans med bland annat Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten arbetat för att förbättra hanteringen av bidragsbrott.

Regeringen har i budgetpropositionen för 2021 föreslagit ett riksdagsbundet mål för att minska de felaktiga utbetalningarna från välfärdssystemen, och totalt 189 miljoner kronor tillförs berörda myndigheter för att intensifiera arbetet med att motverka felaktiga utbetalningar. Som en del av arbetet avser regeringen att inrätta en funktion vid Ekonomistyrningsverket som bland annat ska analysera, följa upp och bidra till samordning av myndigheternas arbete med att motverka felaktiga utbetalningar.

Satsningen återspeglas även i flera utbetalande myndigheters regleringsbrev och innefattar bland annat ett nytt mål för dessa myndigheter samt återrapporteringskrav som rör bland annat misstänkta bidragsbrott och återkrav.

Både Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten ges i uppdrag att genomföra och redovisa riskanalyser avseende felaktiga utbetalningar. De ska även redovisa vilka åtgärder myndigheterna vidtar för att underlätta för enskilda att lämna korrekta uppgifter vid ansökan och under tiden de får ersättning. Syftet är att förebygga felaktiga utbetalningar.

Ett antal förslag om lagändringar inom kontroll- och återkravsområdet bereds inom Regeringskansliet. Inom kontrollområdet omfattas dels förslag som har inkommit från Försäkringskassan, dels förslag som har behandlats i olika utredningar. Inspektionen för vård och omsorg lämnade den 26 oktober 2020 sin rapport Förslag till åtgärder gällande oseriösa assistansanordnare till regeringen, och den 1 december 2020 lämnades rapporten Mot ett datadrivet arbetssätt. Rapporterna innehåller flera förslag som syftar till att effektivisera Inspektionen för vård och omsorgs arbete mot oseriösa företag och förbättra myndighetens samverkan med andra myndigheter. Förslagen bereds för närvarande i Regeringskansliet, och regeringen avser att återkomma i frågan.

I en interpellationsdebatt den 15 november 2019 (ip. 2019/20:74) om brott mot välfärden anförde justitie- och migrationsminister Morgan Johansson följande:

Den som ägnar sig åt välfärdsbrott ska stoppas och lagföras. Regeringen har inlett en kraftig förstärkning av Polismyndigheten. Från och med årsskiftet skärps maximistraffet för grovt bidragsbrott från fyra till sex år, och lagen utökas till att omfatta till exempel arbetsmarknadspolitiska stöd. Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten har fått i uppdrag att förbättra hanteringen av bidragsbrott i samarbete med de utbetalande myndigheterna. Inom ramen för det myndighetsgemensamma arbetet för att motverka organiserad brottslighet ökade under 2018 antalet utredda bidragsbrott. I budgetpropositionen för 2020 föreslås att Ekobrottsmyndigheten ska få mer medel för bekämpningen av systematiska välfärdsbrott.

Utredning och lagföring är en central del av brottsbekämpningen, men det är också viktigt att förhindra att brotten kan begås. Ett av målen i det nationella brottsförebyggande programmet Tillsammans mot brott är att utveckla samhällets kontrollfunktioner för att motverka brottslighet riktad mot välfärdssystemen.

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet har tidigare behandlat motioner om bedrägerier riktade mot välfärdssystemen, bl.a. våren 2019 (bet. 2018/19:JuU10 s. 134). Utskottet anförde att man såg allvarligt på organiserad och systematisk ekonomisk brottslighet som riktas mot välfärdssystemen, eftersom de inte bara drabbar samtliga skattebetalare utan även dem som är i faktiskt behov av de system som missbrukas. Det är därför angeläget att förebygga och beivra dessa brott. Utskottet noterade emellertid att arbete då pågick, bl.a. beredningen av betänkande SOU 2018:14 och det uppdrag som Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten fått att förbättra sin hantering av bidragsbrott. Utskottet avstyrkte mot den bakgrunden motioner med tillkännagivande om skärpta åtgärder mot brottslighet som är riktad mot välfärdssystemen. Utskottet noterade även att regeringen i maj 2019 överlämnade en proposition Ett starkare skydd för välfärdssystemen (prop. 2018/19:132) till riksdagen.

Utskottet avstyrkte under våren 2020 motionsyrkanden om åtgärder mot bedrägerier mot EU-budgeten och hur kommunerna kan bidra till att motverka välfärdsbrott och fusk (bet. 2019/20:JuU25).

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att bedrägerierna mot välfärdssystemen måste bekämpas kraftfullt. Det rör sig om en brottslighet som i stor utsträckning är kopplad till den grova organiserade brottsligheten och som breder ut sig allt mer. En satsning mot bidragsbedrägerier är således i många fall också en satsning mot roten i gängbrottsligheten.

För en effektiv bekämpning av denna brottslighet krävs en ökad grad av samverkan och samordning mellan olika myndigheter för att stoppa utbetalningar av felaktiga bidrag till kriminella aktörer. Enligt utskottets

mening bör därför tydliga krav ställs på samtliga relevanta myndigheter att dessa aktivt ska samverka och vidta åtgärder för att bekämpa brott och motverka missbruk inom respektive myndighets verksamhetsområde. Kraven bör ställas genom tillägg i myndigheternas regleringsbrev som tydliggör att myndigheten ska arbeta med att förebygga och avslöja brott samt att aktivt bistå Polismyndigheten och andra brottsbekämpande myndigheter i brottsutredningar. Framförallt bör alla myndigheter som betalar ut någon form av bistånd och ersättning ges ett tydligt uppdrag att motverka bidragsbrott och annat missbruk.

Vidare bör fler myndigheter ingå i den myndighetsgemensamma samverkan mot grov organiserad brottslighet. Bland annat bör Arbetsmiljöverket, Bolagsverket, Centrala studiestödsnämnden, Finansinspektionen, Inspektionen för vård och omsorg, Pensionsmyndigheten, Statens institutionsstyrelse, Transportstyrelsen och Länsstyrelsen i Stockholms län ingå i satsningen.

Även om regeringen vidtagit vissa åtgärder anser utskottet således att mer bör göras. Utskottet föreslår därför att riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om en ökad grad av samverkan mellan myndigheter i syfte att förhindra bedrägerierna mot välfärdssystemen och tillkännager detta för regeringen. Därmed tillstyrks delvis motionerna 2020/21:3365 (M) yrkande 7, 2020/21:2957 (C) yrkandena 15 och 16, 2020/21:3302 (M) yrkandena 7 och 41, 2020/21:3307 (KD) yrkande 38.

Reservationer

1. Användning av hemliga tvångsmedel i preventivt syfte , punkt 1 (S, C, V, MP)

av Fredrik Lundh Sammeli (S), Petter Löberg (S), Maria Strömkvist (S), Linda Westerlund Snecker (V), Joakim Sandell (S), Carina Ödebrink (S), Helena Vilhelmsson (C) och Mats Berglund (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår utskottets förslag.

Ställningstagande

Utskottet har nyligen avstyrkt motionsyrkanden om bl.a. att preventiva tvångsmedel ska få användas mot personer som deltar i organiserad brottslighet (bet. 2020/21:JuU25). Som utskottet då noterade har bl.a. denna fråga koppling till frågor som omfattas av det uppdrag som en särskild utredare har fått att se över delar av regleringen av hemliga tvångsmedel. Utredaren ska enligt direktiven säkerställa att en välfungerande systematik i regelverket om hemliga tvångsmedel upprätthålls. Det innebär att utredaren även ska bedöma behovet av följdåtgärder i bl.a. inhämtningslagen och preventivlagen. Vi vill inte föregripa den beredning som pågår. Mot denna bakgrund bör det inte göras något tillkännagivande i denna fråga.

2. Renodling av polisens verksamhet, punkt 2 (S, V, MP)

av Fredrik Lundh Sammeli (S), Petter Löberg (S), Maria Strömkvist (S), Linda Westerlund Snecker (V), Joakim Sandell (S), Carina Ödebrink (S) och Mats Berglund (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:639 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkandena 9 och 41,

2020/21:2064 av Mathias Tegnér och Serkan Köse (båda S) yrkande 3,

2020/21:2953 av Sofia Nilsson m.fl. (C) yrkande 61,

2020/21:2957 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 12,

2020/21:3272 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 6 och

2020/21:3365 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 24.

Ställningstagande

Vi anser i likhet med motionärerna att polisen måste ges förutsättningar att använda sin arbetstid så effektivt som möjligt. För att uppnå detta behövs ytterligare en renodling av polisens uppgifter, vilket riksdagen tillkännagav för regeringen förra året (bet. 2019/20:JuU25, rskr. 2019/20:256). Vi har dock förståelse för att det finns utmaningar med att renodla polisens verksamhet eftersom ansvarsområden som läggs på andra aktörer kan innebära att våld eller tvångsmedel ibland behöver användas. Det är därför välkommet att utredningen om en översyn av regelverket för ordningsvakter nyligen överlämnat sitt betänkande. I avvaktan på den fortsatta beredningen av utredningen och med hänsyn till tidigare tillkännagivanden anser vi inte att det nu finns skäl för att ta några ytterligare initiativ i fråga om att renodla polisens uppgifter.

3. Försvarets radioanstalts förmåga att bistå Polismyndigheten, punkt 3 (S, V, MP)

av Fredrik Lundh Sammeli (S), Petter Löberg (S), Maria Strömkvist (S), Linda Westerlund Snecker (V), Joakim Sandell (S), Carina Ödebrink (S) och Mats Berglund (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår utskottets förslag.

Ställningstagande

Regeringen har i totalförsvarspropositionen aviserat att man ska tillsätta en bredare utredning om signalspaningslagstiftningen i syfte att säkerställa att Sverige har en lagstiftning som, med hänsyn till omvärldsutvecklingen och totalförsvarets förändrade behov, erbjuder ett effektivt och ändamålsenligt stöd för svensk utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik och för kartläggningen av yttre hot mot landet. Med bl.a. detta i beaktande ser vi inte skäl för en sådan översyn av Försvarmaktens förmåga att bistå Polismyndigheten med signalspaning som utskottet föreslår, och något tillkännagivande bör således inte göras.

4. Genomlysning av kapaciteten inom rättsväsendets myndigheter m.fl., punkt 4 (S, V, MP)

av Fredrik Lundh Sammeli (S), Petter Löberg (S), Maria Strömkvist (S), Linda Westerlund Snecker (V), Joakim Sandell (S), Carina Ödebrink (S) och Mats Berglund (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår utskottets förslag.

Ställningstagande

Vi har ingen annan uppfattning än utskottet om att rättssystemets olika delar är beroende av varandra, och rättssystemet som helhet är beroende av det omgivande samhällets stödfunktioner. Vi delar även utskottets uppfattning att det är viktigt att se till kapaciteten i hela rättskedjan för ett t.ex. undvika flaskhalsar i det brottsbekämpande och brottsförebyggande arbetet. Som framgår är såväl denna fråga som kapaciteten inom rättsväsendets myndigheter redan uppmärksammade, och riksdagen har bl.a. riktat tillkännagivanden till regeringen när det gäller kriminalvårdens kapacitet. Det saknas därför enligt vår mening anledning för riksdagen att göra något sådant tillkännagivande om genomlysning som utskottet nu föreslår.

5. Polisens anställningsvillkor, punkt 5 (S, V, MP)

av Fredrik Lundh Sammeli (S), Petter Löberg (S), Maria Strömkvist (S), Linda Westerlund Snecker (V), Joakim Sandell (S), Carina Ödebrink (S) och Mats Berglund (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:3300 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 3,

2020/21:3306 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 3 och

2020/21:3365 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 21.

Ställningstagande

Även om Polismyndigheten har stärkt sin rekryteringskapacitet under de senaste åren anser vi att det även i fortsättningen behövs åtgärder för att bygga ut kapaciteten och göra polisyrket attraktivare. Utöver att anställa ny personal är det viktigt att behålla de redan anställda samt att återrekrytera poliser som

tidigare har slutat. Som framgår är dessa frågor redan uppmärksammade och en tidigare utveckling mot att allt fler poliser slutar ser ut att ha brutits.

När det gäller frågan om polisernas anställningsvillkor är vår uppfattning att polislönerna behöver höjas för att behålla erfarna poliser och locka fler nya poliser till yrket. Det höjda anslag som Polismyndigheten har tilldelats för tidigare och innevarande år har skapat utrymme för särskilda lönesatsningar. Själva lönebildningsprocessen bör dock i vederbörlig ordning skötas av arbetsmarknadernas parter. I Polismyndighetens regleringsbrev finns krav på att återrapportering om vilka åtgärder som har vidtagits för att öka attraktiviteten i polisycket genom bättre villkor och om hur medlen använts. Vi avser att noga följa den utveckling som pågår.

Mot denna bakgrund saknas det enligt vår mening anledning för riksdagen att nu göra något tillkännagivande om förbättring av polisernas arbetsvillkor.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2020/21

2020/21:639 av Adam Marttinen m.fl. (SD):

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om renodling av arbetsuppgifter och tillkännager detta för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra det lättare för poliser att få skyddade uppgifter och tillkännager detta för regeringen.
41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om LOB-bussar och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2064 av Mathias Tegnér och Serkan Köse (båda S):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avlasta polisen genom att se över möjligheten att andra myndigheter tar över uppgifter från Polismyndigheten och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2953 av Sofia Nilsson m.fl. (C):

61. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skyndsamt se över hur ansvaret för onyktra personer som omhändertas med stöd av lagen om berusning (LOB) kan förtydligas och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2957 av Johan Hedin m.fl. (C):

12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vidta åtgärder för att polisen i högre grad ska ha möjlighet att fokusera på sitt huvuduppdrag och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utöka samverkan och informationsutbyte mellan polisen och andra myndigheter kring brottsbekämpning och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett generellt brottsbeivrande uppdrag för myndigheter och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3272 av Johan Pehrson m.fl. (L):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om fortsatta åtgärder för att fortsätta renodlingen av polisens arbetsuppgifter och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3300 av Johan Forssell m.fl. (M):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska säkerställa att de medel som avsattes för löner till Polismyndigheten i Moderaternas och Kristdemokraternas budget används för avsett ändamål och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skydd av polismannens identitet och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3302 av Johan Forssell m.fl. (M):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla relevanta myndigheter ska delta aktivt i det brottsbekämpande arbetet och tillkännager detta för regeringen.
41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regelbundet samordna det myndighetsgemensamma arbetet mot grov organiserad brottslighet och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3306 av Johan Forssell m.fl. (M):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska säkerställa att de medel som avsattes till Polismyndigheten i M-KD-budgeten för löner används för avsett ändamål, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2020/21:3307 av Andreas Carlson m.fl. (KD):

38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att varje myndighet som ingår i samverkan mot organiserad brottslighet bör ges ett uppdrag i regleringsbrev att prioritera arbetet mot organiserad brottslighet och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3365 av Ulf Kristersson m.fl. (M):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla relevanta myndigheter ska delta aktivt i det brottsbekämpande arbetet och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att göra polisyrket mer attraktivt och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att polisens verksamhet ytterligare ska renodlas och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om bättre skydd av myndighetspersoners identitet och tillkännager detta för regeringen.